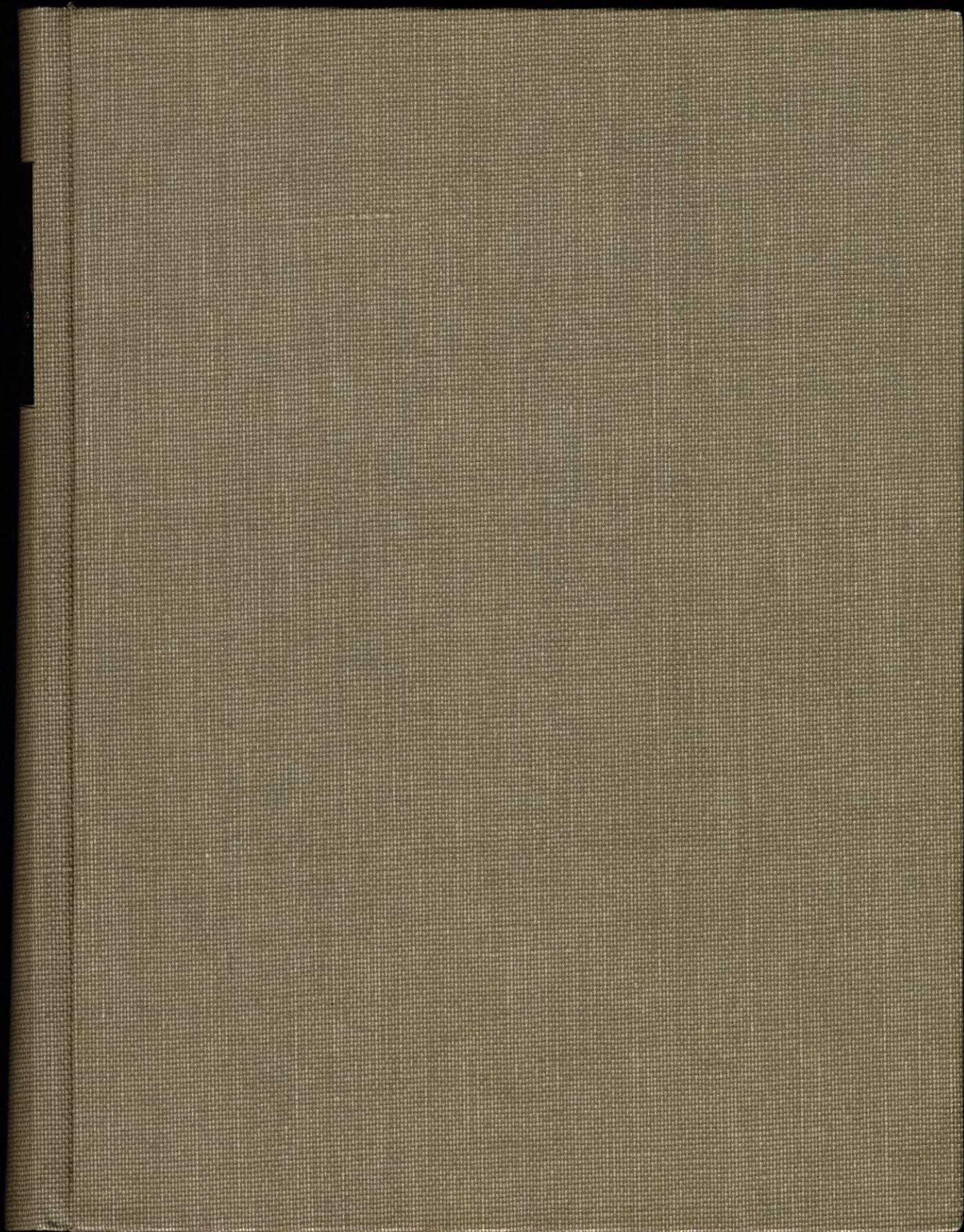

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

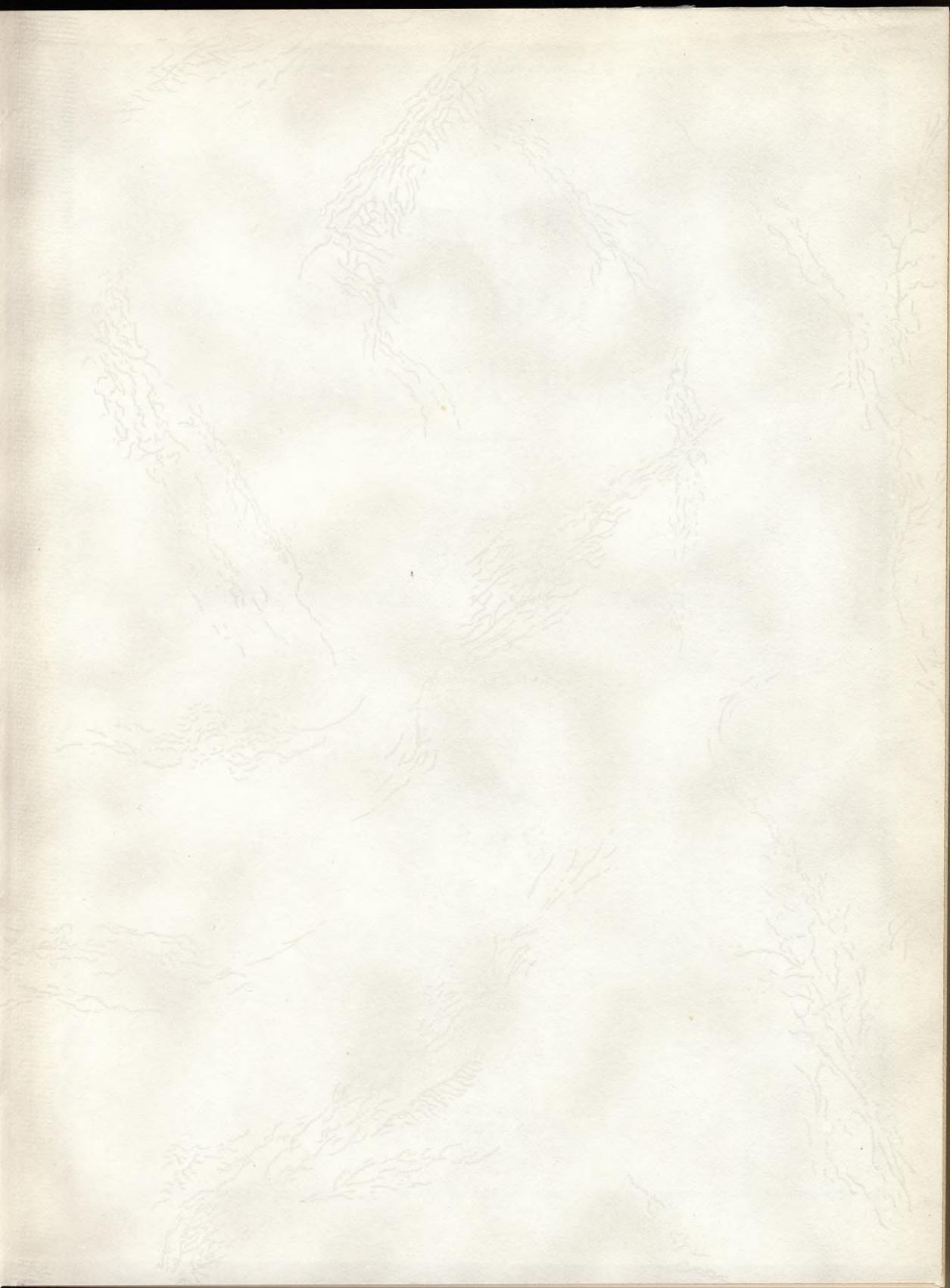
K. GÖTEBORGS

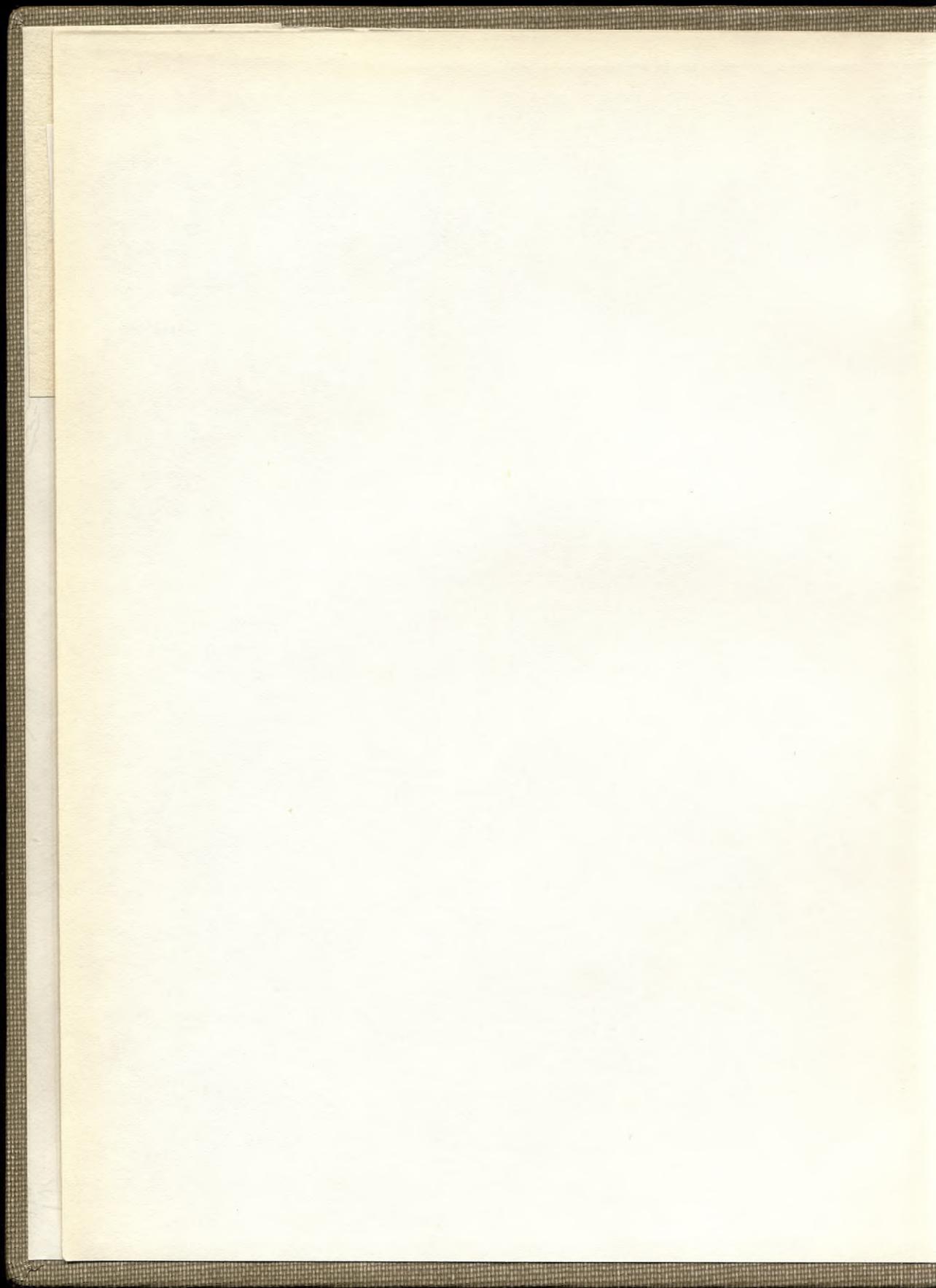

Biomedicinska biblioteket

PERIODIKA

< Göteborg.
Hälsövards-
nämnden. >

GÖTEBORGS HÄLSOVÅRDSNÄMDS

ÅRSBERÄTTELSE

FÖR ÅR
1926

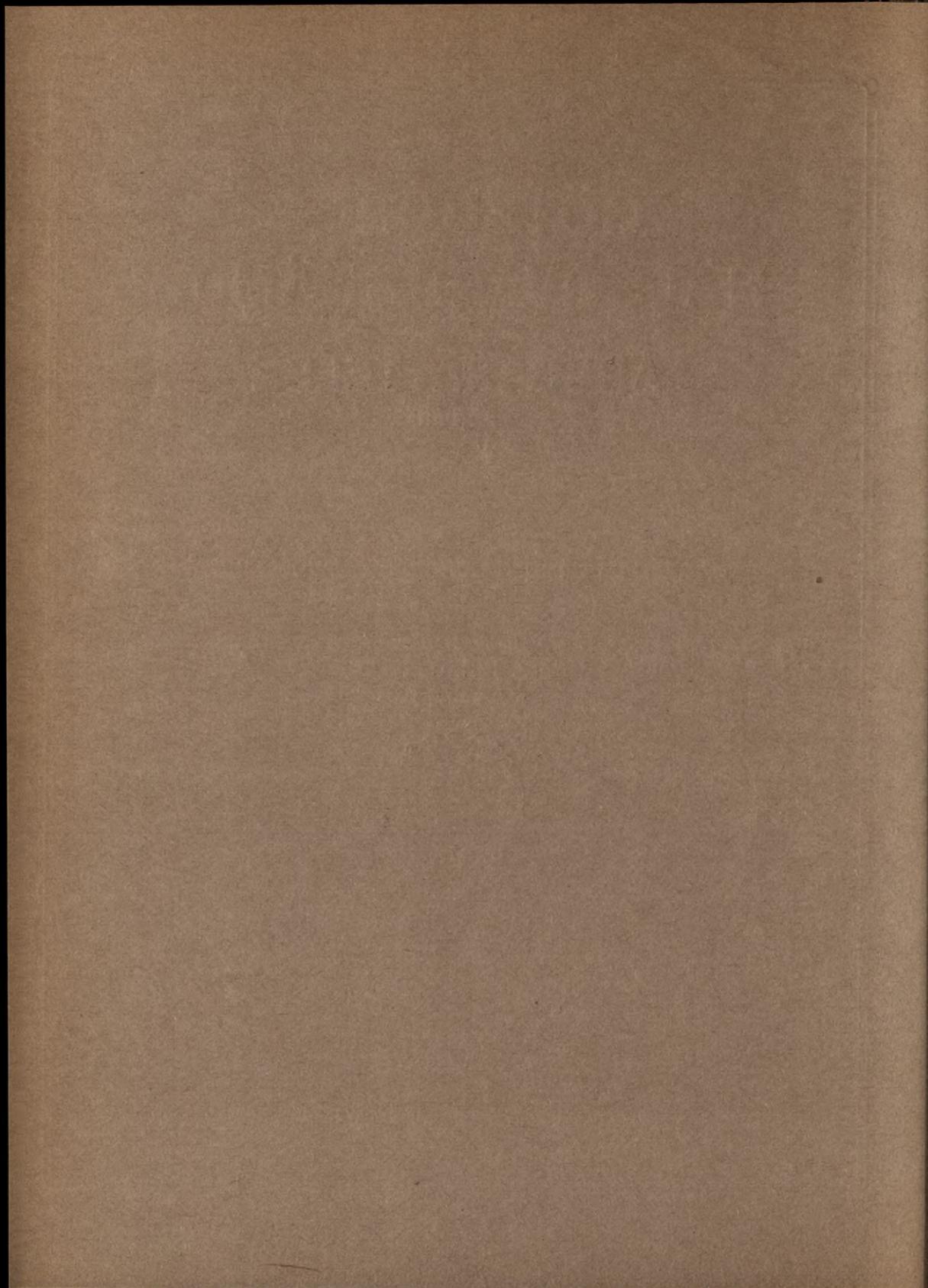
DEL I
SAMFÄLLDA NÄMDEN OCH FÖRSTA AVDELNINGEN

UTARBETAD AV
KARL JOH. GEZELIUS
FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG
A. LINDGREN & SÖNERS BOKTRYCKERI
1927

GÖTEBORGS HÄLSOVÅRDSNÄMDS ÅRSBERÄTTELSE

FÖR ÅR
1926

DEL I
SAMFÄLLDA NÄMDEN OCH FÖRSTA AVDELNINGEN

UTARBETAD AV
KARL JOH. GEZELIUS
FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG
A. LINDGREN & SÖNERS BOKTRYCKERI
1927

GÖTEBORGS
HÄLSÖVÄRDSTÄMME
ÅRSBERÄTTELSE

1888

FÖRTECKNING Å TABELLER.

INNEHÅLL.

Hälsovårdsnämnden:	Sid.
Samfällda nämnden och första avdelningen	7
I. Hälsovårdsfrågor:	
Hälsovårdstillsyningsmännen	7
Skyddskoppymningen	8
Läkarundersökning utav minderåriga arbetare	8
Hygieniska besiktningar å fartyg	9
Åtgärder för hindrande av smittsamma sjukdomars spridning	11
Smittsamma könssjukdomar	15
Apoteken	16
Bostadsinspektionen	17
Tuberkulosbyråns verksamhet	18
Matvarukontrollen	19
Kemiska analyser	20
II. Befolknings- och dödlighetsstatistik	23
III. Smittsjukdomar	24
Rapporter och sammanställningar:	
Rapport från andre stadsläkaren	27
Barnmorskorna	27

INNEHÅLL

Hilsvordanden: 1

Stortällda försök och första avdelningen: 2

I. Hilsvordanden: 3

Hilsvordanden för försöksserien: 4

Slutundersökningar: 5

Utsäddningsundersökning: 6

Hygieniska bestämmelser: 7

Åtgärder för förhindrande av smittans spridning: 8

Smittans förhållanden: 9

Åtgärder: 10

Postbestämning: 11

Utsäddningsundersökning: 12

Hygieniska bestämmelser: 13

Kemiska analyser: 14

II. Befolkning och befolkningsförändring: 15

III. Smittans utbredning: 16

Angifter och sammanfattningar: 17

Rapport från andra avdelningen: 18

Sammanfattning: 19

FÖRTECKNING Å TABELLER.

- Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg år 1926.
,, 2. Av hälsopolisen anhållna och oskadliggjorda födoämnen år 1926.
,, 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett år 1926.
,, 4. Försäljnings- och tillverkningslokaler den 31 december 1926.
,, 5. Sammandrag av resultaten från under år 1926 utförda undersökningar av mjölk och grädde.
,, 6. Översikt av födda i Göteborg år 1926, med fördelning på månader.
,, 7. Översikt av födda i Göteborg år 1926, med fördelning på församlingar.
,, 8. Befolkningens rörlighet i varje av Göteborgs stads församlingar år 1926.
,, 9. Dödligheten inom Göteborg år 1926 för olika församlingar bland mantalsskrivna befolkningen.
,, 10. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrivna i Göteborg åren 1922—1926.
,, 11. Sammandrag över de smittsamma sjukdomarna i Göteborg år 1926.
,, 12. Översikt av smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1917—1926.
,, 13. Jämförande översikt av antalet dödsfall i folksjukdomarna samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1917—1926.
,, 14. Gängse sjukdomar i Göteborg år 1926, fördelade på månader enligt uppgift från de 13 distriktsläkarne.
,, 15. Dödsorsakerna år 1926 bland i Göteborg kyrkoskrivna inom och utom staden avlidna (efter ålder och kön).
,, 16. Dödsorsakerna år 1926 bland i Göteborg kyrkoskrivna, inom och utom staden avlidna (fördelade efter sina huvudgrupper på månader och kvartal).
,, 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1922—1926.
-

FÖRTECKNING ÖFVARE

17	A. Västmanlands län	1800-1809
16	B. Västmanlands län	1810-1819
15	C. Västmanlands län	1820-1829
14	D. Västmanlands län	1830-1839
13	E. Västmanlands län	1840-1849
12	F. Västmanlands län	1850-1859
11	G. Västmanlands län	1860-1869
10	H. Västmanlands län	1870-1879
9	I. Västmanlands län	1880-1889
8	J. Västmanlands län	1890-1899
7	K. Västmanlands län	1900-1909
6	L. Västmanlands län	1910-1919
5	M. Västmanlands län	1920-1929
4	N. Västmanlands län	1930-1939
3	O. Västmanlands län	1940-1949
2	P. Västmanlands län	1950-1959
1	Q. Västmanlands län	1960-1969

Hälsovårdsnämnden.

Samfällda nämnden och första avdelningen.

Såsom ledamöter av *samfällda nämnden* ha under året tjänstgjort:

Överläkaren *Sven Johansson*, ordförande, förste stadsläkaren *Karl Joh. Gezelius*, v. ordförande och suppleant för kassaförvaltaren, direktören *Axel Hagberg*, kassaförvaltare, polismästaren *M. Kjellin*, majoren *Th. Glosemeijer*, sjukkasseexpeditören, f. d. sjukbesökaren *Alb. Börjesson*, f. d. professorn *H. Hedlund*, f. d. disponenten *And. Nylén*, fabrikören *G. Lamm*, snickaremästaren *Jens Nielsen*, överläkaren *P. Arnell*, sjukbesökaren *Ernst Kristensson*, sjukbesökaren *W. Norén* samt fru *Nathalia Ahlström*.

Såsom ledamöter av *första avdelningen* ovannämnda *Johansson*, ordf., *Kjellin*, v. ordf., *Gezelius*, *Hagberg*, *Glosemeijer*, *Hedlund* och *Börjesson*.

Samfällda nämnden har haft 3 sammanträden och första avdelningen 15. Ordinarie sammanträdesdag för den senare är första onsdagen i varje månad. Ärendena, som behandlats vid dessa sammanträden, finnas registrerade i 15 paragrafen för samfällda nämnden och 251 för första avdelningen.

Såsom sekreterare och ombudsman har tjänstgjort e. o. hovrättsnotarien *Hans Friis* och såsom amanuens e. o. hovrättsnotarien *Joh. Hallbeck*.

I. Hälsovårdsfrågor.

På den allmänna hälsovårdsavdelningen har en kommissarie och 9 tillsyningsmän tjänstgjort, av de senare 4 såsom distriktsföreståndare, 4 såsom desinfektörer och biträdande vid andra arbeten och 1 vid övervakning av hotellrum, personalbostäder, rak- & friserstugor, avlopp och diken m. m. Den cirkulation, som några år med fördel använts för desinfektörer och distriktsföreståndare och som hade sin grund i den skadliga inverkan på hälsotillståndet, som formalinet utövade vid dess långvariga handhavande, har under året ej upprätthållits. I stället för formalin har nämligen aktivin använts och synes detta icke medföra några olägenheter i berörda avseende.

Två elever med fast anställning å annan ort har under året för sin utbildning deltagit i arbetet härstädes.

Avloppsfrågor. Inom Lundby finnas fortfarande en del öppna avlopp, som rensas genom gatu- och vägförvaltningens försorg, vilket arbete får bekostats av hälsovårdsnämnden, då det ej kan utredas vilka som äro ägare till alla de små lotter, som beröras av ledningarne, ett förutvarande av privat fastighet anordnat avlopp har övertagits av staden och omlagts och reningsbrunnar ha inom denna stadsdel anordnats på flere avlopp bl. a. från Götaverkens bostadshus, Irisgatan 1, Lundby garveri m. fl. Inom Krokslätt och Fredriksdal, Sävenäs, Kärralund, Stora Gårda och Vidkärr ha likaledes ett antal provisoriska avlopp försetts med reningsbrunnar under förväntan på att tillkoppling kan komma att äga rum med stadens avlopps nät. De tvister, som äro förbundna med överenskommelse mellan hithörande parter, fördröja emellertid detta övertagande mer än vad som är förenligt med hygieniska fordringar och gällande lags bestämmelser. Ett ömsesidigt tillmötesgående är absolut nödvändigt för att få slut på det oeffterrättliga tillstånd, som i många fall är rådande.

Av de anmärkningar, tillsyningsmännen vid sina *allmänna besiktningar* gjort, har flertalet efter anmaning avhjälppts, utan att behöva föranleda något ingripande från nämndens sida. Så har 640 anmärkningar i fråga om gårdars beskaffenhet, skötsel och rengöring blivit rättade, likaså 208 anmärkningar mot avträden och 386 mot urinkurar. Gårdsbaljorna för mottagandet av avfall från hushållen har i 466 fall varit felaktiga. Anmärkningar mot *bostäder* redovisas i bostadsinspektörens berättelse.

Stall förefinnas inom stadsområdet (planlagt och icke planlagt) till ett antal av 419, mot vilka i 144 fall anmärkningar gjorts, *fåhus* finnas 193 och *svinhus* 150, de båda senare kategorierna endast på icke planlagt område av staden.

Rak- och friserstugor finnas 114 för huvudsakligen manliga kunder och 65 för uteslutande kvinnliga. Sedan även damerna börjat raka sig, har numera samma fordringar måst uppställas på för dem avsedda hårbehandlingsställen. Härpå voro dessa i allmänhet dock icke beredda, men flertalet har dock kunnat anpassa sig efter de fordringar, som förut tillämpats på de manliga rakstugorna. De som så icke kunde, fingo ett års respittid på sig, vilken ännu icke förflutit.

Mot förutvarande rakstugor har i 64 fall anmärkningar gjorts, i de flesta (eller 26 fall) avseende orena verktyg.

Skyddskoppympling. Vid de offentliga ympningsmötena, som anordnas från medio av maj till medio av juni i 7 olika lokaler med 4 mottagningar i varje samt vid enskilda ympningar hos läkarne verkställdes sammanlagt 3,941 sådana (mot 3,125 föregående år) samt anmälades 201 revaccinationer för sjömän, resande m. fl.

Minderåriga arbetare. På förordnande av länsstyrelsen har förste stadsläkaren under året verkställt läkarundersökning å minderåriga ar-

betare i fabriksarbete inom staden, därvid 1,001 manliga och 1.282 kvinnliga arbetare undersöktes.

13 års åldern	tillhörde	11	manliga	och	—	kvinnliga
14 ” ”	”	95	”	”	91	”
15 ” ”	”	194	”	”	258	”
16 ” ”	”	304	”	”	438	”
17 ” ”	”	397	”	”	495	”

I 2 fall har förbud för arbetets fortsättande måst utfärdas och i 50 fall har ändrad sysselsättning föreskrivits eller villkor för användandet av arbetskraften uppställt. I 122 fall i övrigt har anteckning gjorts i intygsböckerna. Ej ympade anträffades 5 stycken.

Hygieniska besiktningar å fartyg inom hamnområdet ha under året gjorts 795 gånger, därvid 54 anmärkningar gjorts. I 18 fall har förekomst av ohyra i skansarne påtalats och i 15 fall allmän orenlighet därstädes. Olämplig förvaring av födoämnen har påvisats i 12 fall och 6 gånger har kök och proviantrum varit osnygga. Ventilationsanordningarna i skansar har i 3 fall varit otillräckliga. På 8 fartyg ha 12 skansar och hytter desinfekterats på grund av smittsam sjukdom.

Cyanbehandlats ha genom hälsovårdsnämndens försorg 17 fartyg och genom enskilda firmor 97. I privata bostäder ha varit underkastade cyanbehandling vid 424 tillfällen, därvid arbetet i 60 fall utförts genom hälsovårdsnämndens försorg. Inga olyckstillbud har därvid inträffat. Ett dödsfall, som inträffade i samband med en cyanrökning, utförd av en enskild firma, kunde icke visas vara beroende på den verkställda gasningen.

Råttor. Inom fastigheter liggande utmed hamnområdet har en fortlöpande kontroll över råttförekomsten utövats och i behöfliga fall råttutrotningsmedel utlagts, vanligen bestående av fosformos, rattoxin eller strandlökspreparat. Inom hamnens varuskjul verkställes råttutrotningen genom hamnmyndigheternas försorg.

Desinfektionsanstalt. Vid desinfektionsanstalten för hamnen har under året 84 kolli säng- och gångkläder samt 18,153 säckar desinfekterats.

Avlusning. Vid avlusningsanstalten har 246 personer behandlats, kostnadsfritt för en var, som för sådant ändamål inställer sig på onsdags e. m., varom distriktsläkare, polis, fattigvårdsbyrån och andra underrättats.

I cyanhuset har vid 71 olika tillfällen möbler, säng- och gångkläder, pälsverk o. d. behandlats.

Besiktningsman för fartyg. Såsom besiktningsman för fartyg kommande från hamn smittad av pest, kolera, fläckfeber, återfallsfeber eller smittkoppor har förste stadsläkaren (eller vid förfall för honom annan

därtill förordnad läkare) vid 681 besiktningar undersökt 225 fartyg med en sammanlagd besättning av 6,203 personer. De besiktningar förste stadsläkaren personligen utfört ha i 81 % verkställt på sön- och helgdagar samt på vardagar före kl. 10 f. m. och efter kl. 4 e. m., 19 % ha utförts mellan kl. 10 f. m. och 4 e. m., därav 5.5 % mellan kl. 12—2. Bland sjukdomar, som därvid anträffats, märkas 3 fall av syfilis, 7 fall av ulcus molle, 6 fall av gonorrhoe, 1 fall av influensapneumoni, 1 skabb, 1 främmande kropp i ögat. Vid 3 tillfällen ha variga körtelsvullnader i axelhålan och ljumskarna anträffats, alla efter operativt ingrepp visande sig icke bero på pestinfektion. Ett fartyg på väg hem från Sicilien hade haft nästan alle man sjuka i dysenteri och dessa voro vid ankomsten hit i konvalescens. Ett annat fartyg förlorade en man i samma sjukdom i grekisk hamn. Ett fall av sinnessjukdom (paralysie general) utbröt på ett fartyg på vägen från Ostasien till Perim och tillvaratogs här.

Co-rökning. 11 fartyg ha i härvarande hamn under året rökats med den staten tillhöriga Co-apparaten för utrotande av råttor ombord. Dessa fartyg inneha vid dessa tillfällen i regel nästan full last och därvid även mycket ömtålig last, såsom i regel kaffe samt även ofta tobak. I fråga om oskadlighet för last och effektivitet i fråga om förmåga att döda råttorna är Co-rökningen ännu ööverträffad, men metoden är rätt omständig. Vid en av rökningarna höll en olyckshändelse på att inträffa. Fartyget, som nyss röktes, hade fått tillstånd att fortsätta sin resa på villkor att däcksluckorna stodo öppna under vägen till nästa hamn. Just vid avfärden inträffade emellertid ett starkt slagregn, som gjorde att luckorna för att skydda den inneliggande spanmåls- och kaffelasten måste påläggas. Därvid föll en av lämmarna ned i ett lastrum, och man skickade, glömsk av förbudet, ned en man för att hämta upp denna lämm. Mannen föll genast omkull sanslös men repar sig hastigt, sedan han hämtats upp i friska luften. Sedan luckorna åter kunnat öppnas, avgick fartyget och någon olyckshändelse inträffade ej vidare.

Med den ökade användningen av olja för eldning synes råttornas antal minskas ombord. Fartygsrökningarna äro nu i rätt allmänt bruk, åtskilliga länder fordra redan nu var 4 à 6 månad rökning. Garanti för att rökningarna utföras samvetsgrannt finnes emellertid icke, och fall som ett under året påvisat kan hända, då ett av våra fartyg röktes i fransk hamn "på en liten stund vid ett uppehåll under frukosten". Då fartyget bland annat i sin last hade tobak, kan delvis denna humbugsbehandling förklaras, då man icke vågade använda den svavelmetod, som var i bruk där, men då är det bättre att underlåta rökning än att ge sådan skenrökning, som i alla händelser måste betalas. Såsom belysande för effektiviteten av här använda Co-rökning kan anföras att då vid en av rökningarna i härvarande hamn under året kaptenen ansåg sig före rökningen kunna ge sitt ord på att absolut inga råttor funnos i lasten, efter rökningen och under lastens utlossande 157 döda råttor kunde tillvaratagas.

Åtgärder för hindrande av smittsamma sjukdomars spridning.
I särskild tabell redogöres för de under året förekommande fallen av smittsjukdomar, om vilkas förekomst varje praktiserande läkare är skyldig att göra anmälan till hälsovårdsnämnden. Sedan anmälan om ett sådant fall inkommit till nämnden, skriftligt eller pr telefon, avlägges omedelbart besök i den sjukes hem av vederbörande desinfektör för vidtagande av för fallet lämpliga desinfektionsåtgärder och lägges därvid särskild vikt på att av den sjuke använt linne, sängkläder, mattor o. d. i sjukrummet noggrant smittrenas samt att lägenheten grundligt rengöres. På samma gång upptages enligt formulär noggranna uppgifter, avsedda att underlätta spårandet av sjukdomens härledning. Från förste stadsläkaren, som granskar den ingivna rapporten, lämnas sedan till skolor och hem skriftligt besked om huru lång tid de med den sjuke samboende skolpliktige skola avhållas från skolorna, från vilka de omedelbart avstängts av den läkare, som anträffat och gjort anmälan om fallet. Förste stadsläkaren bestämmer också om avstängandet från matvaruaffärer, inklusive mjölkaffärer, av personer, som genom samboende eller intim beröring med insjuknade kunna tänkas medföra smitta.

I lägenhet, som varit bebodd av lungotspatient, har efter den sjukes frånfälle, vid förflyttning till sjukvårdsanstalt eller vid ombyte av bostad desinfektion gjorts i 671 fall.

Sammanlagda antalet fall av desinfektioner verkställda enligt den ena eller den andra metoden har uppgått till 1,769.

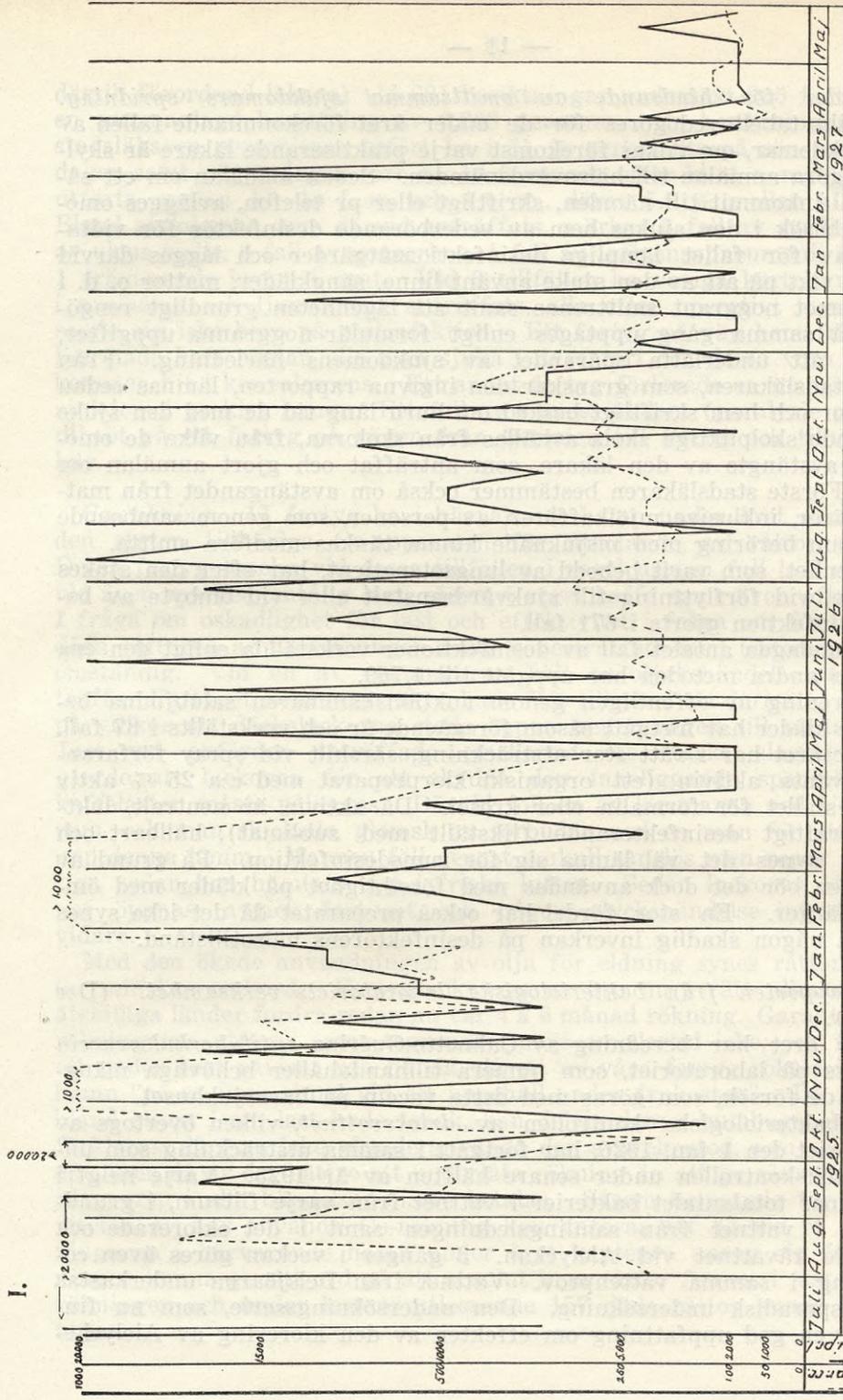
Smittrening av offentligen genom auktionskammaren salubjudna begagnade kläder har fortgått såsom föregående år och verkställdes i 87 fall.

Under året har i rätt stor utsträckning, särskilt vid spray förfarandet, använts aktivin (ett organiskt klorpreparat med c:a 25 % aktiv klor) i stället för formalin eller kresol. Då aktivin är neutralt, luktfritt, kraftigt desinfekterande (likställt med sublimat), hållbart och ogiftigt, synes det väl lämpa sig för rumsdesinfektion. På grund av klorhalten bör det dock användas med försiktighet på kläder med ömtåliga färger. En stor fördel har också preparatet då det icke synes medföra någon skadlig inverkan på desinfektörens hälsotillstånd.

Ur rapporten från bakteriologiska laboratoriets verksamhet. (D:r Wassén).

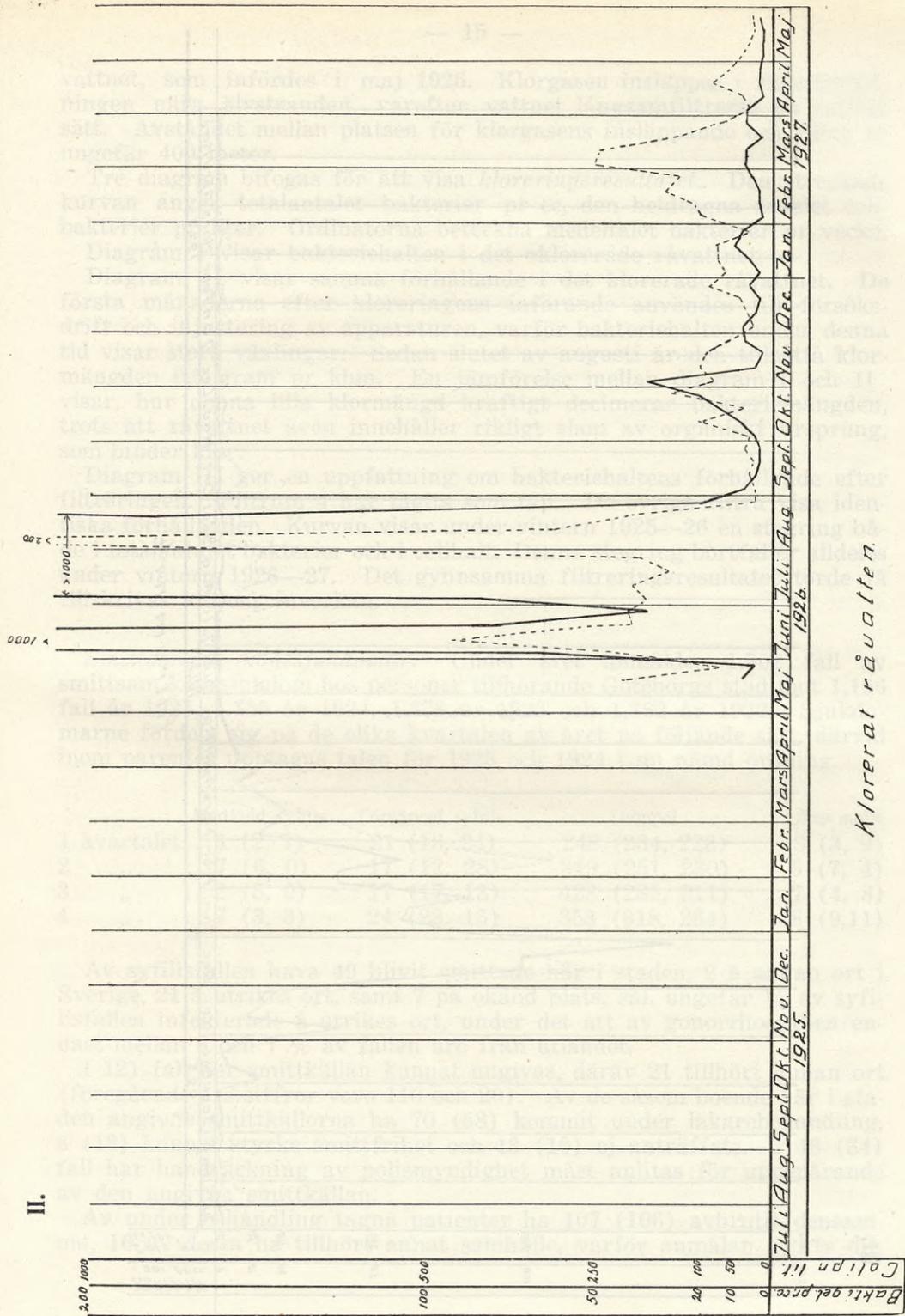
Under året har beredning av Calmette-Guérins *antituberkulosvaccin* upptagits på laboratoriet, som numera tillhandahåller behövliga mängder för de försök, som göras med detta vaccin på barnsjukhuset.

Den bakteriologiska kontrollen av *dricksvattnet*, vilken övertogs av laboratoriet den 1 jan. 1926, har fortgått i samma utsträckning som under försökskontrollen under senare hälften av år 1925. Varje helgfri dag räknas totalantalet bakterier i vattnet från varje filtrum, i grundvattnet, i vattnet från samlingsledningen samt i det oklorerade och klorerade råvattnet vid Alelyckan. 3 gånger i veckan göres även colititrering i samma vattenprov. Vattnet från Delsjöarna underkastas endast sporadisk undersökning. Den undersökningsserie, som nu finnes, ger en god uppfattning om effekten av den klorering av Alelycke-

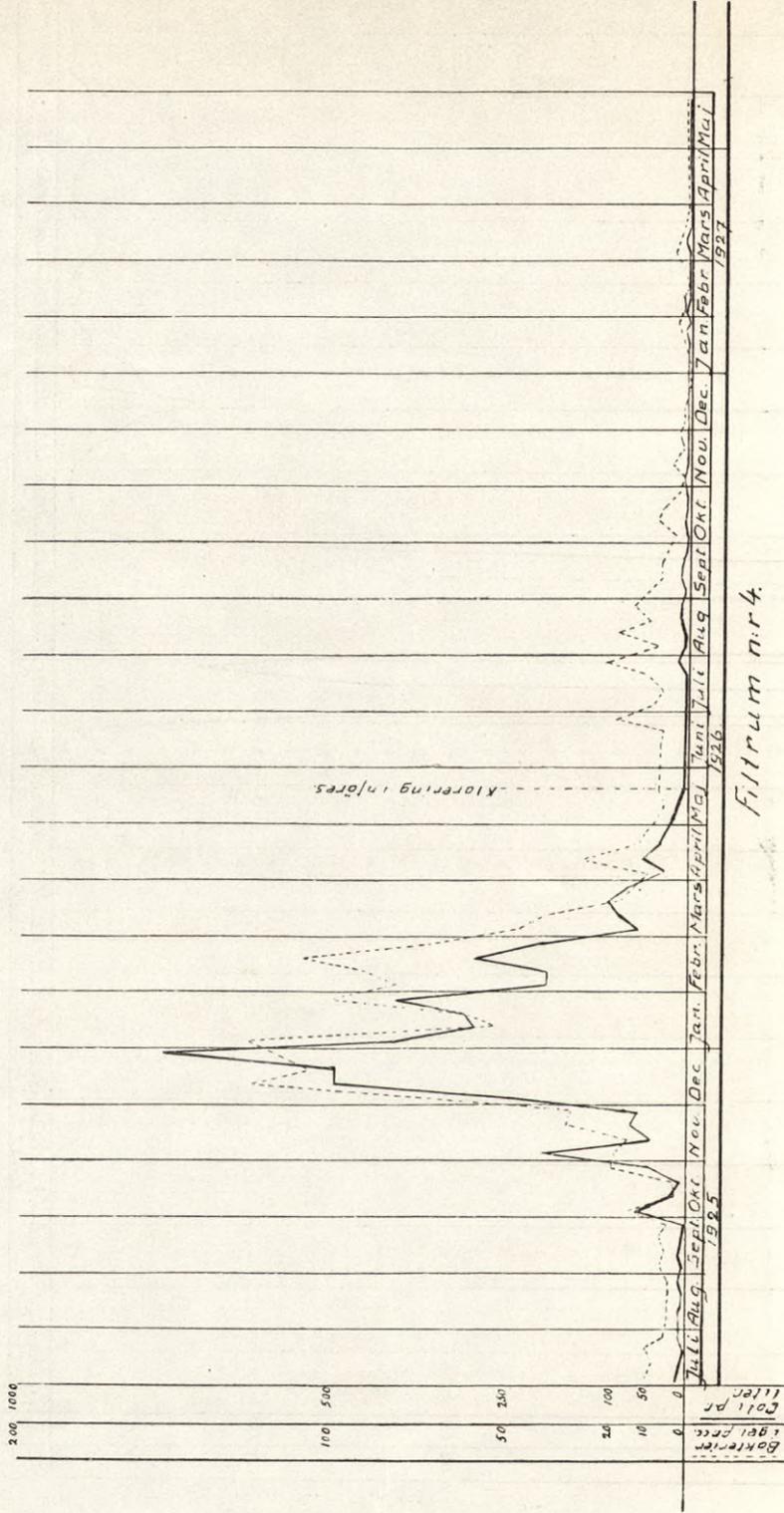
Råvatten från Söta älv.

II.

Klorerat råvatten

III.

Filterum nr. 4.

vattnet, som infördes i maj 1926. Klorgasen insläppes i råvattenledningen nära älvstranden, varefter vattnet långsamfiltreras på vanligt sätt. Avståndet mellan platsen för klorgasens insläppande och filtra är ungefär 400 meter.

Tre diagram bifogas för att visa *kloreringsresultatet*. Den streckade kurvan anger totalantalet bakterier pr cc, den heldragna antalet coli-bakterier pr liter. Ordinaterna beteckna medeltalet bakterier pr vecka.

Diagram 1 visar bakteriehalten i det oklorerade råvattnet.

Diagram II visar samma förhållande i det klorerade råvattnet. De första månaderna efter kloreringens införande användes till försöksdrift och injustering av apparaturen, varför bakteriehalten under denna tid visar stora växlingar. Sedan slutet av augusti är den tillsatta klormängden 0.5 gram pr kbm. En jämförelse mellan diagram I och II visar, hur denna lilla klormängd kraftigt decimerar bakteriemängden, trots att råvattnet även innehåller rikligt slam av organiskt ursprung, som binder klor.

Diagram III ger en uppfattning om bakteriehaltens förhållande efter filtreringen. Filtrum 4 har tagits som typ. De övriga filtra visa identiska förhållanden. Kurvan visar under vintern 1925—26 en stegring både i totalantalet bakterier och i colihalt. Denna stegring bortfaller alldeles under vintern 1926—27. Det gynnsamma filtreringsresultatet torde få tillskrivas klorems inverkan.

Smittsamma könssjukdomar. Under året anmäldes 1,502 fall av smittsam könssjukdom hos personer tillhörande Göteborgs stad mot 1,196 fall år 1925, 1,155 år 1924, 1,378 år 1923 och 1,362 år 1922. Sjukdomarne fördela sig på de olika kvartalen av året på följande sätt, därvid inom parentes upptagas talen för 1925 och 1924 i nu nämnd ordning.

	Medfödd syfilis	Förvärvad syfilis	Dröppel	Ulcus molle
1 kvartalet. . .	1 (2, 7)	21 (18, 24)	248 (234, 228)	8 (3, 9)
2 ,, ..	7 (6, 0)	17 (12, 28)	349 (251, 230)	5 (7, 4)
3 ,, ..	2 (5, 0)	17 (17, 13)	428 (285, 311)	7 (4, 8)
4 ,, ..	7 (3, 3)	24 (22, 15)	353 (318, 264)	8 (9, 11)

Av syfilisfallen hava 49 blivit smittade här i staden, 2 å annan ort i Sverige, 21 å utrikes ort, samt 7 på okänd plats, sål. ungefär $\frac{1}{4}$ av syfilisfallen infekterade å utrikes ort, under det att av gonorrhoefallen endast mellan 6 och 7 % av fallen äro från utlandet.

I 121 fall har smittkällan kunnat angivas, därav 21 tillhört annan ort (föregående års siffror voro 110 och 20). Av de såsom boende här i staden angivne smittkällorna ha 70 (58) kommit under läkarebehandling, 8 (13) kunnat styrka smittfrihet och 13 (10) ej anträffats. I 46 (34) fall har handräkning av polismyndighet måst anlitas för uppspårande av den angivna smittkällan.

Av under behandling tagna patienter ha 107 (106) avbrutit densamma, 16 av dessa ha tillhört annat samhälle, varför anmälan gjorts dit,

under det att 68 återförts till behandling med polishandräckning, 2 kunnat styrka smittfrihet vid anträffandet och 13 ej anträffats.

De av könssjukdom smittade ha i 140 fall (84 män, 56 kvinnor) varit under 20 år, i 390 fall (300 män och 90 kvinnor) mellan 20—25 år, i 421 fall (348 män och 73 kvinnor) mellan 25 och 30 år, i 358 fall (305 män och 53 kvinnor) mellan 30 och 40 år, i 109 fall (95 män och 14 kvinnor) mellan 40 och 50 år, i 27 fall (24 män och 3 kvinnor) mellan 50 och 60 år, samt i 6 fall över 60 år.

Apoteken. Visitation av stadens apotek verkställdes av förste stadsläkaren under november och december, därvid 11 av apoteken granskades. Tvänne hade förut under året inspekterats av medicinaistyrelsens expert och ett apotek, som stod under flyttning vid årets slut fick sin visitation uppskjuten.

Bland frågor berörande apotekskontrollen, som under året tilldragit sig största intresset, torde vara den obegränsade och okontrollerade spritutdelning, som en av landets läkare gjorde sig skyldig till med hjälp av ett rymligt samvete och sin läkarrätt att utskriva sprit, som apoteken utan invändning hade att expediera. Denna rörelse har fortgått rätt länge men tydligen icke varit känd utom en relativt liten krets sprit-hungriga men under augusti månad blev det tydligen allmänt bekant inom Göteborg, varför här en rusning ägde rum, som på en gång tömde spritförråden inom ett par apotek, som utsetts till utminuteringsaffärer. Hanteringen gick så cyniskt öppen till väga, att vem som helst från vilken telefon som helst endast hade att telefonera in sin önskan att få sprit i obegränsad mängd, vilken begäran omedelbart intelefonerades till apotek, som endast hade att utlämna den gjorda rekvisitionen och på samma gång taga upp avgiften till läkaren. Det befanns sedan att på detta sätt på en kort tid genom samme läkares hjälp sprit motsvarande c:a 40,000 liter brännvin utlämnats i över 11,000 recept. Då gällande lagstiftning syntes lägga hinder i vägen för ett stävande av denna trafik, sökte förste stadsläkaren i egenskap av apoteksvisitator att på eget bevåg förhindra en fortsättning. Tack vare en lojal apotekarekär, till vilken han vädjade, lyckades detta också i det stadens apotekare beslöt att vägra expediera av berörda läkare utfärdade spritrecept. Denna åtgärd spred sig snabbt över hela landet, därigenom att Sveriges apotekareförbund genast upptog frågan och uppmanade förbundets samtliga kretsar att biträda detta beslut, såvida det ej kunde styrkas att legitimt medicinskt behov föreläge.

Renhållningsväsendet. Under året har äntligen den gamla frågan om de s. k. sopstörtrummorna avgjorts och därmed en sanitär fråga av rätt stor räckvidd bragts till lösning. Såsom av flera föregående berättelser framgår, hade dessa trummor, som åtminstone i början mottogos med belåtenhet av hyresgäster och även husägare, dock redan tidigt väckt betänkligheter från hygienisk synpunkt. Ett generellt förbud för deras användande kunde dock icke utfärdas, utan först sedan hälsovårdsstadgan av 1919 genom sin § 15 givit stöd för en allmän utrotning av dessa

störtrummor, har hälsovårdsnämnden haft medel att få dem undanröjda en efter en. Efter överklaganden som med anledning av ingripandet gjorts och som gått genom alla instanser, har Kungl. Maj:t slutdömt i ärendet den 23 sept. 1926.

Mölnsdalsån. Den kontroll, som på länsstyrelsens förordnande utövas av kommissarien vid härvarande hälsovårdsnämnd över detta vattendrag ända upp ifrån Möln dal har fortgått såsom förut. På grund av den allt starkare bebyggelsen efter ån tränger frågan om dess skyddande mot förorening allt starkare fram till avgörande. Efter frivillig överenskommelse ha fabrikerna i allmänhet visserligen anlagt provisoriska reningsanläggningar, som varit till en ej obetydlig nytta, men de allmänna avloppen från numera ett stort stadssamhälle släppas ut i ett vattendrag, som både i strömhastighet och vattenmängd är otillräckligt för att icke alldeles förstöras. I fråga om värdet av de reningsanläggningar, som fabrikerna anlagt anför kommissarien ett exempel, där en medelstor fabrik utanför stadens område numera i sin reningsanläggning årligen tillvaratager omkring 150 hästlass slam på c:a 5 hl. pr lass.

Bostadsinspektionen. (*D:r Göthlin.*)

1) Slutbesiktningar av ny- och ombyggnader.

Dessa besiktningar ha som förut skett tillsammans med ombud för byggnadsnämnden. I stadsfullmäktiges handlingar finnes intagen en av statsarkitektkontoret uppgjord tablå över antalet tillkomna och besiktigade bostadslägenheter ävensom deras rumsantal.

2) Besiktning av och utredning angående anmälda eller av bostadsinspektionen anträffade osunda bostäder.

Dessa ärenden ha under året utgjort 1,021, vartill komma 117 från föregående år kvarstående eller sammanlagt 1,138 (se tab. 17). Husägaren har i 2 % av nytillkomna ärenden själv vänt sig till bostadsinspektionen, i 34,4 % har hyresgästen, i 51,9 % inspektionen och i 1 % annan intressent varit föranledande part. I 22 av de nytillkomna fallen (2,2 %) har klagomålet, efter utredning, befunnits helt eller skäligen obefogat. I 47 fall har muntlig eller skriftlig utredning begärts eller lämnats, utan att ingripande ifrågasatts.

Med frånräknande av sistnämnda tvänne grupper återstå 1,069 ärenden. I fråga om dessa har missförhållandet kunnat avhjälpas i 848 fall (79,3 %), endast delvis i 81 fall (7,6 %). Behövlige eller möjliga rättelser ha i 830 fall (77,6 %) åstadkommits genom husägarens, i 103 fall (9,6 %) genom hyresgästens försorg. I 136 fall (12,7 %) har ingen kunnat förmås att avhjälpa bristen. De 1,138 av bostadsinspektionen under året behandlade bristerna ha i 974 fall (85,5 %) definitivt och i 53 (4,7 %) tills vidare avhjälpats. Till följande arbetsår kvarstå alltså 111 ärenden (9,7 %). För varje hjälpt bostadsinnehavare redovisas endast *en* brist, den huvudsakliga.

3) Fortlöpande besiktningar av smålägenheter. Besiktning av s. k. registrerade lägenheter.

Sammanlagt 1,366 smålägenheter ha under året underkastats fortlö-
pande tillsyn.

Under årens lopp ha 1,005 olika lägenheter i och för specialtillsyn förts
upp i särskilt register. Dessa lägenheter ha ägnats tillsyn en eller flera
gångar om året.

Tuberkulosbyråns verksamhet. (D:r Göthlin.)

Sundhetsinspektören har som hittills planlagt och lett kommunens
allmänna antituberkulosarbete orh de kliniska undersökningarne ha ut-
förts av två härför anställda läkare.

Årets lungtuberkulosmaterial har utgjorts av 130 män, 190 kvinnor
och 41 barn, sålunda sammanlagt 361 personer. Dessutom har byrån
med sig införlivat 23 män, 17 kvinnor och 252 barn med annan tuber-
kulös lokalisation.

Uti 2,124 tuberkulösa eller av tuberkulos hotade hem ha systrarne av-
lagt 10,672 besök. För att i någon form bispringa sjuka eller hjälpbehö-
vande ha 1,451 andra besök behövt göras. Någon form av understöd har
lämnats åt 1,110 familjer. Byrån har utfärdat 965 remisser till sjuk-
hus och vårdanstalter för tuberkulösa. Till barnhem eller permanenta
kolonier ha 156 barn sänts. Någon form av sommarvistelse på landet
har bekostats eller förmedlats för 516 klena barn ur tuberkulösa famil-
jer samt 265 vuxna personer. Byråläkarne ha utfört 2,481 undersök-
ningar.

Byråns hela samlade lungtuberkulosmaterial sedan dess start ävensom
motsvarande absoluta och relativa dödstal i lungshot fördela sig sålunda:

År	Män	Kvinnor	Barn	S:a	Abs. dödstal	Pr tiotusen
1911	89	169	83	341	341	20,4
1912	58	124	22	204	381	20,3
1913	86	152	23	261	358	20,5
1914	190	249	67	506	365	20,5
1915	209	277	69	555	406	22,3
1916	192	250	78	520	370	19,8
1917	198	225	75	498	432	22,5
1918	191	203	56	450	379	19,2
1919	172	174	61	407	364	18,4
1920	157	157	43	357	302	15,0
1921	124	212	52	388	262	12,9
1922	189	259	77	525	351	15,4
1923	158	184	117	459	345	15,1
1924	168	217	111	496	301	13,1
1925	153	235	60	448	302	13,1
1926	130	190	41	361	254	10,9
	2,464	3,277	1,035	6,776	5,513	

Matvarukontrollen. (Stadsveterinär R. Ahlström.)

Under året ha utförts 58,197 (föregående året 52,216) inspektioner i de lokaler och på de platser, där matvaror till salu hållas eller för försäljning förvaras eller bearbetas. Därvid har 5,579 kg. födoämnen beslagtogs som otjänliga till människoföda (Tab. 2).

På grund av Kungl. förordningen av 30 september 1921 angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett ha 1,409 partier importerade varor, utgörande tillsammans 2,794,275 kg. undersökts. Därav godkändes och stämplades 2,791,877 kg., 1,332 kg. reexporterades och 1,065 kg. beslagtogs. Tab. 3 utvisar kvantiteterna av de olika varuslagen, fördelade på exportländerna.

Efter anmälan av stadens auktionskammare ha 44 partier till försäljning på auktion avsedda livsmedel utgörande 51,333 kg. besiktigats. För försäljning till människoföda godkändes 35,843 kg., 12,800 kg. frigavs endast under villkor att varans mindervärdiga beskaffenhet deklarerades vid försäljningen, 1,190 kg. såldes för tekniskt bruk, 1,000 kg. avyttrades till djurföda och 500 kg. kasserades och oskadliggjordes.

Enligt besiktningsliggarne i matvarulokalerna ha under året gjorts anmärkningar i 1,057 fall, nämligen i 225 fall för bristande snygghet och ordning, i 59 fall för otillräcklig eller olämplig ventilationsanordning och i 773 fall för bristande underhåll av lokalen.

Antalet matvarulokaler, som varit föremål för övervakande i enlighet med gällande föreskrifter, utgjorde vid årets slut 2,885, därav 325 tillverkningslokaler, nämligen 161 bagerier, 31 sockerbagerier, 80 charkuteriverkstäder, 10 mejerier, 23 choklad- och konfektfabriker, 7 bryggerier, 9 vattenfabriker, 4 konserverfabriker och 1 margarinfabrik (Tab. 4).

Antalet mjölklokaler utom mejerierna var vid årets slut 522, därav 511 butiker, 9 lagerlokaler och 2 tappningslokaler (Tab. 4). 12 mjölkbutiker har under året upphört och 36 nya tillkommit.

Tillförseln av oskummad mjölk var, enligt vad som framgick av räkningen av leveranserna pr järnväg, båt och bil dels under april—maj dels under oktober—november inclusive beräknad leverans pr axel direkt till konsumenterna, under våren 0,45 liter och under hösten 0,44 pr innevånare och dag.

Mjölkkontrollen har fortgått efter samma plan som föregående år.

På nämndens mjölklaboratorium ha undersökts 10,812 prov av oskummad mjölk (år 1925 9,050 prov). Medelfetthalten var 3,19 % (år 1925 3,19 %). Förorening av mjölken, rubricerad som bottensats även i de fall, då endast spår av smuts kunnat påvisas, har konstaterats i 4,65 % (år 1925 4 %) av proven. Då i de flesta fall den mjölk, som utsändes till butikerna, genomgår silning på resp. mejerier inom staden, visa proven av butiksmjölken väsentligt lägre smutsprocentsiffror än de, som uttagas vid järnvägsstationerna och båtarna, nämligen 1,9 % mot resp. 8,44 och 10,15 %.

Undersökningen av mjölkens tillstånd av hållbarhet utvisade att i 1,9 % (år 1925 3,14 %) av proven hållbarhetsgränsen var överskriden, så

att mjölken hade en sur eller syrlig lukt och smak och koagulerade vid kokning. I 11,5 % innehöll proven bakterier i för hygieniskt god vara otillåten mängd — reduktasavfärgning inom 3 timmar — och i 2,83 % var mjölken att anse som olämplig till barnföda — proven avfärgades inom en timma (motsvarande siffror föregående året voro 17,07 och 7,28 %).

Vid förprovning på sjukliga avsöndringar i mjölken — katalasprovet — ha 384 prov, 3,55 % av samtliga (år 1925 4,85 %), ansetts misstänkta, varför sedimentet efter centrifugering mikroskopiskt undersökts. Fortsatt undersökning ha dock icke i något fall bestyrkt misstanken att mjölk från djur, lidande av kronisk juverinflammation, hit levererats. Som pastöriserad betecknad mjölk, vilken beteckning innebär att mjölken varit upphettad till minst 85° C., har endast undersökts i 4 fall. Den tidigare här allmänt förekommande som pastöriserad — högpastöriserad, upphettad till minst 85° C. — betecknade mjölken har under de senaste åren allt mer och mer undanträngts av s. k. långtidspastöriserad mjölk, upphettad till 63° C. under 20—30 minuter. Av de under året undersökta proven av butiksmjölk ha icke förekommit mera än 4 fall av högpastöriserad mjölk, medan däremot till över 50 % denna mjölk varit långtidspastöriserad eller 3,231 prov av 6,237 undersökta (Tab. 5).

Kontrollmjölk har levererats från följande egendomar: Aspenäs, Bjertorp, Bosgården pr Rävlanda, Tjolöholm och Maleviks Gård. 141 prov av dylik mjölk har undersökts och medelfetthalten var 3,28 %.

712 prov av kaffeградde ha undersökts på fetthalt. Medelfetthalten var 20,42 % (år 1925 18,38 %). Endast 2 prov kaffeградde har hållit en lägre fetthalt än den i matvarustadgan som minimum föreskrivna, 12 %.

För förseelser mot gällande föreskrifter om matvaruhandeln ha för åtals anställande rapporterats 39 fall, därav 10 fall för bristande snygghet i lokal.

På grund av utbrott av mul- och klövsjuka på egendomar, från vilka mjölk levererades till Göteborg, har stadsveterinären vid skilda tillfällen förordnats av länsstyrelsen att utföra desinfektion i 4 härvarande mejerier, varjämte åt matvarukontrollen uppdrogs att beträffande ett av mejerierna under viss tid efter desinfektionen dagligen övervaka efterlevnaden av de av länsstyrelsen utfärdade föreskrifterna samt kontrollera pastöriseringen.

Kemiska analyser. (Stadskemisten D:r G. Karl Almström.)

Under året hava 1,773 undersökningsuppdrag inkommit till laboratoriet:

1) Närings- och njutningsmedel	580 prov
2) Vatten	159 „
3) Kemikalier och kemiskt-tekniska produkter (incl. hyttprodukter)	303 „
4) Trämassa (antal provade balar 3,601)	169 „

5) Fettartade substanser (incl. maskin- och lysoljor, eteriska oljor, fernissor o. d.)	52	prov
6) Malmer, bärgarter, bränslen o. d.	145	„
7) Fodermedel	40	„
8) Gödslingsmedel	13	„
9) Arsenikprov	55	„
10) Diverse	257	„

Summa 1,773 prov

För Göteborgs hälsovårdsnämnds räkning, matvarukontrollen och importkontrollen, hava följande föremål undersökts:

	Antal prov		Antal prov
Bruna bönor.....	2	Mjöl	27
Fett	3	Mjölk.....	5
Fläsk	1	Saft	27
Förtening och lödning.....	29	Salt kött	4
Gräde	10	Saltlake.....	5
Honung.....	1	Smör	5
Kex	1	Thé	1
Korv	28	Ägg	1
Läskedryck	7	Äggula	6
Majsflingor	1	Ättika.....	2
Malet kött.....	36		

Om dessa prov meddelas följande närmare uppgifter.

Två prov av bruna bönor voro fördärvade av mögelsvamp.

Tre prov av fett gåvo icke anledning till anmärkning.

Ett prov av fläsk innehöll 6,2 % klornatrium i de inre delarna.

23 prov av förtening och lödning å konservdosa voro utan anmärkning. Ett fall av förtening innehöll 2,8 % bly. Konservdosan var från firman Bouton & Henras, Bouton et Cie Successeur Périgueux Frankrike.

5 fall av konservdosa hade lödning, som kom i omedelbar beröring med dosans innehåll. Lödningens blyhalt var mellan 48 och 62,9 %. Dessa konservdoser voro från firman C. F. Cervera, Köpenhamn.

9 prov av gräde innehöllo över 12 % fett. Ett prov av gräde innehöll 7,51 % fett.

Ett prov av honung visade försvagade diastatiska ferment. Sannolikt var provet upphettat.

Ett prov av kex befanns innehålla borsyra.

28 prov av korv innehöllo mellan 2,40 % och 8 % mjöl; medeltalet för mjölhalten var 4,63 %. 24 av proven innehöllo mer än 3 % mjöl.

4 prov av sockerdricka och ett prov av hallonlemonad voro fria från saccarin. Ett prov av "Alkoholfri punsch" innehöll 0,68 % alkohol och 41,22 % socker. Ett prov av "Alkoholsvag punsch" innehöll 2,19 % alkohol och 30,62 % socker samt dessutom salicylsyra.

Ett prov av majsflingor innehöll 3,857 kalorier per kg. till ett pris av 80 öre per 237 gr. De ställde sig 6,4 gånger så dyra som havregryn.

36 prov av malet kött voro fria från stärkelse och svavelsyrlighet.

Av 25 mjölprov visade ett mer än normal vattenhalt. Ett innehöll or och ett innehöll kokongtråd och insektlarver.

2 prov av "överfet mjölk" innehöll 8,53 och 8,67 % fett. Ett prov av "vitaminrik och närande gräddmjölk" innehöll 3,70 % fett. Två mjölkprov visade utspädning med vatten.

Av 27 saftprov utgjordes endast 2 av utspädd natursaft utan andra tillsatser än socker. Ett prov utgjordes av äkta saft med tillsats av färg, och kunde ingen anmärkning göras mot provet, emedan tillsatsen var angiven å etiketten. 6 prov utgjordes av med tjärfärg färgad konstprodukt. I 5 av dessa fall hade tillsatsen av färg icke deklarerats. 2 prov angåvos vara konstprodukt. Icke deklarerad tillsats av vatten förekom i 4 prov, i ett av dessa förekom dessutom benzoesyra och tjärfärg, vilka tillsatser icke deklarerats. I ett prov hade tillsats av myrsyra deklarerats. I övriga prover förekommo ej deklarerade tillsatser av mineralämnen (3 prov), salicylsyra (1 prov), myrsyra (3 prov), tjärfärg (4 prov), stärkelsesirup (1 prov).

Av 4 prov saltat kött befanns ett vara härsket.

Av 5 prov saltlake voro 3 av förskämd lukt, ett av dessa innehöll mer än normal mängd ammoniak och ett innehöll havsvatten.

Ett prov av thé utgjordes av äkta thé, till beskaffenheten överensstämmande med handelsbenämningen "broken tea".

Ett prov av ägg var ej konserverat med kalkvatten eller vattenglas.

Av 5 prov av äggula voro 2 konserverade med borsyra.

Ett prov av "Falu ättika" innehöll 46,4 gr. ättiksyra per 100 kem.

Ett prov av "vinättika" var av normal beskaffenhet.

Förutom för matvarukontrollen och importkontrollen ha för kommunala verk och inrättningar följande prov undersökts:

Hälsovårdsnämndens economichefsexpedition: margarin 11, tvålflingor 5, såpa 3 prov.

Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset: exsudat 2, blykolloid 2, olja 2 prov.

Göteborgs Hospital: korv 2, grädde 2, mjölk 4 prov.

Göteborgs Barnsjukhus: urin 2 prov.

Göteborgs Kvinnohem: vatten 1 prov.

Bostadsinspektionen: lackering 1 prov.

Vattenledningsverket: vatten 44 prov.

Gas- och Elektricitetsverket: lera 7, gasreningsmassa 2, brännolja 1 prov.

Spårvägarna: benzin 2 prov.

Göteborgs Fattigvårdsanstalter: bröd 4, buljong 1 prov.

Göteborgs Hamnstyrelse: vatten 1, mönja 5, slam 6 prov.

Göteborgs Polisverk: tändstickor 1, explosivämne 1, kostym 1, pulver 1 prov.

Göteborgs Gatu- och vägförvaltning: såpa 1 prov.

Göteborgs Museum: Legering 1 prov.

Göteborgs Renhållningsverk: sopor 60, färg 1 prov.

II. Befolknings- och dödlighetsstatistik.

Tabellerna 6 och 7, vilka äro sammanställda efter pastorsämbetenas uppgifter, utvisa antalet födda för varje månad och församling samt tab. 8 befolkningens rörlighet inom församlingarne, likaledes efter prästernas uppgift.

Den kyrkoskrivna befolkningens mängd uppgick den 1 januari 1926 till 231,003 och den 31 december samma år till 231,196.

Antalet levande födda utgjorde 3,538 (15.3 på 1,000 innevånare). År 1925 var antalet levande födda 3,684 (16.0 på 1,000, ej 11.7 såsom det genom tryckfel kommit att uppgivas i föregående årsberättelse). Dödsfallens antal (här kyrkoskrivna) utgjorde 2,255. Nativitetsöverskottet var sålunda 1,283.

År	Abs. antalet levande födda	Födde på 1,000 innevånare			Antal döda	Nativitetsöverskott
		i Göteborg	i landets städer	i landet i dess helhet		
1917	4309	22,5	19,3	20,8	2435	1874
18	3942	20,0	17,8	20,3	3591	351
19	3957	20,0	17,3	19,6	2712	1245
20	4910	24,5	21,2	23,6	2391	2519
21	4402	21,7	18,8	21,4	2254	2148
22	4281	18,8	16,9	19,5	2555	1726
23	4128	18,1	16,1	18,8	2339	1789
24	3836	16,8	15,5	18,1	2412	1424
25	3684	16,0	14,9	17,5	2462	1222
26	3538	15,3	14,2	16,9	2255	1283

Den av förste stadsläkaren upprättade dödsstatistiken omfattar dels de här kyrkoskrivna, som dött inom staden, dels jämte dessa de här kyrkoskrivna, som under tillfällig vistelse och lidande av kronisk sjukdom dött å annan ort, med tillägg av de främlingar, som dött i akut sjukdom under vistelse i staden, utan att ha hitförts för vård å sjukhus. Döds-siffran så beräknad utgör 2,135 (9,2 på 1,000 innevånare).

De i staden avlidne fördela sig pro mille innevånare mantalsskrivna på de olika församlingarna enligt följande sammanställning:

Lundby	6,7	Annedal	9,4
Gamlestaden	7,0	Kristine	9,5
Örgryte	7,6	Domkyrkan	11,3
Oskar Fredrik	8,0	Haga	11,4
Vasa	8,1	Arbets- och försörjningsin-	
Masthugget	8,3	rättningar	111,9
Karl Johan	8,4		

Barnadödligheten.

Av de på femårsperioden 1901—1905 födda barnen dog under 1 års ålder 10.8 %, nästa femårsperiod hade siffran fallit till 9.0, samt föll sedan vidare till 7.5 %, 6.4 % för att sista femårsperioden (1921—25)

nå 4,7 %. År 1926 visar siffran 3,7 %. Barnadödligheten betingas huvudsakligen av medfödd svaghet, sjukdomar i andningsorganen samt sjukdomar i matsmältningsorganen. Dessa 3 sjukdomsgrupper visa i medeltal för angivna femårsperioder följande absoluta tal, nämligen:

	1901—05	1906—10	1911—15	1916—20	1921—25	1926
för medfödda sjukdomar	104	126	110	92	70	48
andn.-organens „	84	96	77	60	49	30
matsmältn.-org. „	113	80	54	30	20	12

Det är sålunda i första hand den starka sänkningen av dödsfall i matsmältningsorganens sjukdomar, som givit anledningen till den stora nedgången i baradödligheten.

Tuberkulosen.

I berättelsen för år 1921 gjordes en sammanställning på tuberkulosdödligheten sedan år 1899.

Det visades där att på 10,000 innevånare under femårsperioden	
1899—1903 dogo	38.55 i tbc (alla former)
1904—1908 „	34.87
1909—1913 „	28.40
1914—1918 „	26.52

Nu framgår att nästa femårsperiod	
1919—1923 dogo	19.49
och att år 1924 „	17.0
år 1925 „	16.72 och
år 1926 „	13.76

Tuberkulosdödligheten har sålunda sjunkit så avsevärt att den nu utgör nära $\frac{1}{3}$ mot för 25 år sedan.

III. Smittsjukdomar.

Av dessa anmälas sjukdomsfall av vattenköppor, mässling, kikhosta och influensa endast av distriktsläkarne, de övriga av alla läkare.

Intet fall av *smittköppor* har förekommit under året.

Av *vattenköppor* anmäldes 99 fall av distriktsläkarne, huvudsakligen fördelade på månaderna mars och april med resp. 31 och 28 fall.

Mässlingen har liksom föregående år varit nästan fullständigt borta från samhället. För 1926 äro endast 4 fall att anteckna, som kommit under läkarebehandling.

Skarlakansfebern, som ej förekommit i epidemisk utbredning härstädes sedan år 1921, då 1,001 sjukdomsfall anmäldes, företedde under redovisningsårets sista tredjedel en benägenhet för utbredning, i det under dessa månader 32, 68, 64 och 44 fall anmäldes. Sammanlagda antalet för året uppgick till 305 sjukdomsfall med 2 dödsfall. På de sista 5 åren ha förut endast ett enda dödsfall inträffat i denna sjukdom.

*Influenza*fall, som kommit under distriktsläkares behandling, uppgick under året till 1,431, därav under jan.—april 876 och under nov.—dec. 275. Dödsfallens antal uppgick till 33 utan tendens till företräde för någon särskild åldersklass, i det att 12 voro under 5 år, 7 mellan 5—40 år, 7 mellan 40—60 år och 7 över 60 år.

Av *kikhosta* anmäldes 249 fall mot 288 under föregående år, de voro fördelade tämligen jämt över året och föranledde 9 dödsfall. Såsom jag i föregående berättelser framhållit, är behovet av en sjukvårdsanstalt huvudsakligen avsedd för denna sjukdom mycket önskvärd, mest för att dit kunna avsöndra det eller de första fallen i en större barnskara. Utsikterna att nå detta mål voro ej så mörka vid tiden före världskriget, men sedan har det tyvärr måst skjutas undan för mera pressande behov. Under sista 10-årsperioden ha i kikhosta avlidit 183, i skarlakansfeber 27, i difteri 265 och i mässling 106. Kikhostan spelar sålunda en ganska stor roll i barnadödligheten härstädes.

Difteri hade en obetydlig utbredning med sammanlagt 134 fall och 3 dödsfall, de flesta sjukdomsfallen i december med 53 fall huvudsakligen inom Landala, där vid årsskiftet en rätt elakartad och rätt envis epidemi syntes vilja utbreda sig.

2 fall av *epidemisk hjärnhinneinflammation*, båda med dödlig utgång, 3 fall av *barnförlamning* med 1 dödsfall, 2 fall av *sömn sjuk*a med likaledes 1 dödsfall äro vidare att anteckna.

Ett fall av *spetälska*, en man på väg till Amerika, anträffades härstädes och tillvaratogs för behandling på statens anstalt för denna vård.

Av *nervfeber* förekommo endast några fall, sammanlagt 15. I berättelsen för år 1912 redogjordes för en tyfoidepidemi, som hade sitt ursprung från en gård inom Björlanda socken, där ej mindre än 4 personer bland vilka såväl husmodern som tjänstflickan hade eller hade haft tyfoid och därifrån mjölk levererades till en mjölkaffär i Annedal. I denna stadsdel uppstod en epidemi av rätt allvarlig karaktär, men då källan snart nog kunde upptäckas och oskadliggöras, blev antalet insjuknade relativt ringa. Denna gård var sedan avstängd i ett par års tid, då särskilt tjänstflickan visade sig vara en kontinuerlig bacillbärerska. Hon flyttade sedan från gården och intogs på sjukhus därifrån hon dock så småningom utskrevs, sedan upprepade prov visat negativt resultat. Hon återtog sedan i tjänst å gården. I senare hälften av april

månad 1926 uppträdde några fall tyfoid i Landala och vid undersökning kunde dessa spåras till en mindre mjölkaffär, dit mjölken, såsom det visade sig, kom just från samma gård, där tjänstflickan återigen var bacillbäerska. Av de under året anmälda 15 tyfoidfallen tillhörde 7 stycken nu angivna epidemi, de övriga voro sporadist uppträdande enstaka fall i skilda delar av staden.

Paratyfus hade även detta år en rätt stor utbredning i det 128 fall anmäldes huvudsakligen i juli och augusti månader, då under den förra 94 fall och under den senare 22 fall anmäldes. Här var det fråga om 2 olika epidemier. En 8-årig pojke insjuknade i paratyfus och innan han kom under läkarebehandling hade han hunnit infektera flere besläktade familjer, som livligt umgingos med varandra. Härigenom blev sjukdomen spridd till lägenheter vid Bäckegatan, Hällestadsgatan och Tellgrensgatan här i staden samt till en socken norr om staden, där farfadern till den först insjuknade var boende. Denne hade i sitt hem på landet under midsommarhelgen mottagit dessa familjer och insjuknade därunder 6 av hans barnbarn. Sjukantalet kunde emellertid begränsas till 9. Detta först insjuknade fall tillhörde en annan epidemi som vid denna tid uppstod i masthuggsbergen, och som tydligen hade sin spridning genom infekterad mjölk. Det kunde snart nog konstateras att sjukdomsfallen sammanhängde med mjölk, som levererades till några mjölkaffärer inom denna stadsdel från en av stadens största mjölkfirmor. Vid efterfrågan hos denne uppgavs att all dess mjölk underkastades pastörisering, men vid närmare undersökning visade sig dock att just den mjölk, som levererades till affärerna i denna stadsdel kom från ett firmans mejeri på Hisingen där den handskummade mjölken ej pastöriserats. Mejeriets mjölk avstängdes och epidemien utsloknade men uppblussade ånyo inom andra stadsdelar, där likaledes mjölk visade sig vara förmedlaren. Den firma, som nu levererade mjölken, höll just på att inmontera pastöriseringsapparater för långtidspastörisering, vilket arbete nu forcerades och sedan de blivit iordningställda upphörde epidemien slutgiltigt. Här var det tydligen fråga om någon leverantör från någon mindre lantgård som först levererade till den ena firman och sedan den uppsamlingsställe blivit avstängt, överflyttade till den andra firman, vars samlingsmjölk den infekterade, men där smittan sedan oskadliggjordes genom långpastörisering. Firman hade förut handelspastöriserat sin mjölk, d. v. s. uppvärmt den momentant till 60°, varigenom den blir hållbarare, men då en sådan momentan uppvärmning bör uppgå till minst 80° för att göra mjölken fri från tyfoidsmitta, inmonterades apparater för långtidspastörisering, såsom mera oskadlig för mjölkens smak. Då dessa små leverantörer ofta byta om leveransställen visade det sig omöjligt att närmare utforska varifrån den smittade mjölken ursprungligen kom. Detta är emellertid ett belysande exempel på pastöriseringens betydelse och nödvändigheten av en tvångspastörisering, såvida icke mjölkproduktionen står under kontroll från ladugården till försäljningsstället. Nödvändigheten av en tvångspastörisering bestrides ofta och hälsovårdsnämnden har ej lyckats få den genomförd genom stadfäst för-

fattning, men tack vare den omständigheten att mjölkfirmorna själva börjat förstå nödvändigheten härav, synes pastöriseringen nu vara genomförd hos alla stadens firmor. En hel del mjölk går emellertid nu mer än förut, tack vare automobiliseringen, direkt in till kunderna från leveransställena och denna mjölk är mycket svår att hålla någon kontroll på och av denna anledning är en tvångspastörisering nödvändig.

Paratyfusen gav anledning till 3 dödsfall och lämnade dessutom efter sig ett relativt stort antal bacillbärare, icke mindre än 7 stycken nya sådana tillkommo nämligen efter denna epidemi och ha dessa visat sig vara mycket envisa fall.

Rapporter och sammanställningar.

Rapport från andre stadsläkaren.

Av rådhusrätten i Göteborg har under året begärts nio utlåtanden angående under åtal stående på fri fot varande personers sinnesbeskaffenhet varå utlåtanden avgivits.

Yttrande av samma beskaffenhet, begärt av medicinalstyrelsen den 13 nov., avgavs den 6 dec.

Efter förordnande av härvarande poliskammare hava två rättsmedicinska obduktioner verkstälts. Enligt de avgivna utlåtandena hava dessa fall varit:

1) Okänt manligt foster, moget, med liv framfött, dödsorsaken kan ej avgöras på grund av kroppens föruttnelsetillstånd.

2) 81-årig kvinna, sannolik cyanväteförgiftning.

På begäran av poliskammaren har för utrönande av dödsorsaken hos hastigt eller på okänt sätt avlidna 59 obduktioner förrättats.

Enskilda personer hava i likhet med föregående år i avsevärt antal undersökts och betyg avgivits över sjukdom eller kroppsskada i en hel del fall på begäran av de olika polisavdelningarna.

Å de olika polisstationerna hava på begäran personer ofta blivit undersökta, varvid det rört sig om sjukdom, ev. berusning, sinnessjukdom m. m.

Vid stadens ålderdomshem har hälsotillståndet i huvudsak varit gott.

Diariet boken upptager 79 inkomna och konceptboken 74 avgångna skrivelser.

Barnmorskorna.

Jämlikt föreskriften i § 7 av gällande reglemente för barnmorskor ha från 74 barnmorskor inkommit utdrag ur deras dagböcker med uppgift på antalet verkställda förlossningar under året. Därvid visas att 11 icke haft en enda förlossning under året. På de övriga 63 fördela sig förrettningarna på följande sätt:

26	barnmorskor	ha haft vardera	1— 10	förlossningar	
15	”	”	”	”	11— 20
8	”	”	”	”	21— 30
3	”	”	”	”	31— 40
3	”	”	”	”	41— 50
4	”	”	”	”	51—100
4	”	”	”	”	över 100

och

Ett sammandrag av barnmorskornas dagböcker visar följande:

Antal barnmorskor från vilka uppgifter inkommit	Barnaföderskor						Missfall	Födda barn												Barnsängskvinnan var 3 veckor efter förlossningen			
	Antal	Giffta	Ogiffta	Änkor och fränskilda	Förstföderskor	Omöderskor		Antal	Gossar	Flickor	Levande födda				Dödfödda				Tvillingbörd	Trillingbörd	Frisk	Sängliggande sjuk	Död
											Fullgångna		Ofullgångna		Fullgångna		Ofullgångna						
											Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor					
63	1,510	1,338	162	10	420	1,090	190	1,339	694	645	656	605	21	22	9	6	8	12	19	—	1,498	10	2

För förlossningar i medellösa hem har nämnden utbetalt till 31 barnmorskor 3,080 kronor och såsom bidrag för förlossningar verkställda enligt fastställd taxa till 46 barnmorskor 8,165 kronor.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMDENS
ÅRSBERÄTTELSE
1926

TABELLER

HÄLSÖVÄRDSNÄMNDENS

ÅRSBERÄTTELSE

1926

Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg under år 1926.

Stadsdel	Antal egendomar		Antal befintliga fastigheter med vattenklosetter	Latrinuppsamling i spänner	Antal stall	Antal fähus	Antal svinhus
	där stadens renhållningsverk hämtar	där enskild hämtar					
Nordstaden.....	212	10	106	129	7	—	—
Inom Vallgraven	422	—	217	207	5	—	—
Pustervik, Masthugget, Kommendantsängen	326	3	103	232	8	—	—
Haga	275	6	35	243	7	—	—
Annedal och Änggården	417	8	173	263	8	2	1
Landala	213	63	122	154	4	—	—
Vasastaden, Lorensberg, Johanneberg	442	—	374	76	2	—	—
Heden	179	3	113	71	15	—	—
Stampen och Gullbergsvass...	181	68	58	181	42	1	—
Olskroken m. m.	601	157	470	336	41	36	31
Stigberget, Olivedal, Slotts- skogen.....	485	21	65	449	9	1	1
Majorna	876	60	347	631	40	9	21
Lundby	442	672	40	1067	97	98	61
Örgryte	133	909	208	992	134	47	34
Summa	5204	1980	2431	4961	419	194	149

Tab. 2. Av hälsopolisen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1926.

Varuslag	Vikt i kg.	Antal kassationer						Därav på grund av			
		vid import	å torg eller fiskhamnen	å fartyg	i upplag	i charkuterier	i handelslokaler	Summa	försämning	mögel, förorening o. d.	annan orsak
Färskt kött och organ av storboskap	187	—	—	—	6	—	1	7	6	1	—
D:o av kalv	280	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—
D:o av får	61	—	1	—	2	—	—	3	3	—	—
D:o av svin	41,5	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—
Salt eller rökt kött	3382,6	6	—	—	26	5	5	41	40	1	—
Korv eller andra av kött beredda varor	45	—	—	1	3	—	—	4	4	—	—
Djurfett	25	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Tamfågel	10	1	—	—	1	—	—	2	2	—	—
Fisk, färsk	950	—	—	2	1	—	—	3	1	—	2
Vegetabilier	537	—	—	—	1	—	1	2	1	—	—
Andra födoämnen	60	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Summa	5579,1	8	1	3	44	5	7	68	61	3	4

Tab. 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1926.

Utförselland	Undersökta varor och varornas vikt										Summa	Godkända och stämplade	Re- expor- terade	Be- slag- tagna	
	Färskt kött av ren	Salt och rökt kött	Saltade tarmar	Korv	Kött av fågel	Kött-konserver	Köttextrakt	Köttpastejer	Djurfett	kg.					
	kg	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.	kg.					
Norge	—	—	23,880	—	770	10,4	—	—	620,091	644,751,4	644,751,4	—	—	—	—
Danmark	200	2,145	100,283,7	—	4,344,3	1,162	73	—	—	108,212	108,881	1,380	1	—	—
Tyskland	—	20	89,004,1	—	1,136,35	—	—	—	3,039	93,199,45	93,199,45	—	—	—	—
England	—	2,352,5	41,939,9	—	11,020	141,5	52,6	—	—	55,506,5	55,506,5	—	—	—	—
Frankrike	—	—	620,9	—	—	62,5	4,221,8	—	—	4,905,2	4,902,7	—	—	—	—
U. S. A.	—	377,069	146,200	—	—	2,516,5	1,398,5	—	905,964	1,443,148	1,442,981	—	—	2,5	167
Belgien	—	—	195	—	1,175,4	—	71,3	—	—	1,881,7	1,881,7	—	—	—	—
Holland	—	—	11,935	—	—	—	—	—	39,331	51,266	51,266	—	—	—	—
Argentina	—	5,256	6,372	—	—	62,945	1,532	—	287,002	963,107	962,210	—	—	—	—
Canada	—	—	1,750	—	—	—	—	—	—	1,750	1,750	—	—	—	—
Island	—	2,830	—	—	—	—	—	—	—	2,830	2,830	—	—	—	—
Italien	—	—	—	45	—	—	—	—	—	45	45	—	—	—	—
Spanien	—	10	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—	—	—
Tjeckoslovakien	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	36	—	—	—	—
Ryssland	—	—	8,415	—	5,178	—	—	—	—	13,593	13,593	—	—	—	—
Australien	—	—	—	—	—	555	—	—	—	555	555	—	—	—	—
Österrike	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,979	9,979	—	—	—	—
Summa	200	389,686,5	440,535,6	45	23,624,05	67,428,9	7,949,2	1,865,406	2,794,275,25	2,791,877,75	1,332,5	1,065	—	—	—

Tab. 5. Sammandrag av resultaten från under år

Provtagningsställe	Antal butiker under året	Antal undersökta mjölkprov	Mjölkens medelfetthalt %	ANTAL PROV															
				Fetthalt under 3 %										Surhets-					
				Summa	av 100 undersökta	Högst 2 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	2,8—2,9 %	högst 7,5	minst 7,6	minst 8		
1. Butiker. Innehavare.																			
J. Anderssons Mjölkförsäljnings A.-B.	84	1,013	3,09	131	12,93	1	—	—	1	1	4	4	10	110	993	20	1,97	12	
Mjölkförsäljn. A.-B. Direkt ...	49	595	3,19	48	8,07	1	—	—	3	1	6	2	7	27	586	9	1,51	3	
Sand, Johansson & C:o, A.-B.	39	485	3,14	52	10,72	—	1	1	2	2	4	1	7	35	477	8	1,65	2	
Hjalmar Svensson	36	408	3,18	43	10,54	1	—	—	1	1	3	2	35	404	4	0,98	—	—	
Konsumtionsfören. Göteborg...	27	343	3,25	44	12,83	—	—	—	—	1	3	6	34	321	22	6,41	5	—	
Mjölkdistrib. A.-B. Arla	15	179	3,20	13	7,26	1	—	—	—	1	—	1	9	175	4	2,23	1	—	
Johan Eliasson	14	227	3,14	72	31,72	1	1	1	1	1	6	7	12	42	213	14	6,17	3	
Hildur Algotson	14	164	3,15	19	11,59	—	—	—	1	1	3	2	12	158	6	3,66	2	—	
Faganders Mejeri A.-B.	12	163	3,36	21	12,88	—	1	—	1	—	2	2	15	143	20	12,27	7	—	
Åsen & Jordhammar A.-B. ...	10	125	3,20	18	14,52	—	—	1	1	—	4	1	2	9	118	6	4,84	3	
V. Karlsson	7	88	3,24	20	22,73	—	—	—	—	—	1	3	6	10	81	4	4,55	1	
E. S. Eriksson, Sjövik	6	63	3,23	6	9,52	—	—	—	—	—	—	—	1	6	62	1	1,59	1	
Ernst Petterson	5	61	3,14	11	18,03	—	—	—	1	—	1	—	8	56	5	8,20	—	—	
Kaleb Petterson	5	61	3,20	12	19,67	—	—	—	1	—	2	—	2	7	28	3	4,92	—	
J. M. Edman	5	60	3,09	13	21,67	—	—	1	—	1	1	1	8	53	2	3,33	—	—	
Gräddcentralen	5	56	3,34	7	12,50	—	—	—	—	—	—	1	5	51	5	8,93	2	—	
A. R. Svensson	4	64	3,08	22	34,38	—	—	1	—	—	2	4	2	13	62	5	3,13	—	—
J. A. Berntsson	3	33	3,27	4	13,51	—	—	—	—	1	—	1	3	37	—	—	—	—	—
R. Söderström	3	26	3,06	4	15,38	—	—	—	—	—	1	—	2	25	1	3,85	1	—	—
Övriga butiksinnehavare	168	2,141	3,20	335	15,65	7	3	5	6	17	26	34	57	180	2,035	106	4,95	35	—
Samtliga butiker	511	6,358	3,18	896	14,09	12	5	11	16	28	61	71	122	560	6,116	242	3,81	78	—
2. Järnvägsstationer.																			
April—Maj		2,074	3,10	627	30,23	4	3	2	4	17	47	53	111	386	1,864	210	10,13	99	—
Oktober—November		2,039	3,33	183	8,97	2	1	2	3	7	7	21	28	112	1,972	67	3,29	21	—
3. Sjukhusen.																			
Mjölkleveranser		342	3,15	40	11,73	—	—	—	—	—	—	3	4	33	336	5	1,47	2	—
Samtliga ovanstående		10,812	3,19	1,746	16,15	18	9	15	23	52	115	148	265	1,101	10,288	524	4,85	200	—
Kontrollmjölk.																			
Butiker		74	3,28	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8	69	5	—	2	—
Järnvägsstationer		67	3,29	16	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	13	62	5	—	2
		141	3,28	26	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	21	131	10	—	4

Tab. 6. Översikt av födda i Göteborg år 1926, med fördelning på månader.

	Levande födda					Dödfödda					Summa födda	Därav utom äkten- skapet
	inom		utom		Till- sammans	inom		utom		Till- sammans		
	äktenskapet					äktenskapet						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	115	132	31	16	294	2	1	—	—	3	297	47
Februari	104	103	21	16	244	4	—	—	1	5	249	38
Mars	132	125	32	42	331	2	1	—	1	4	335	75
April	118	140	25	25	308	3	—	3	—	6	314	53
Maj	149	140	22	29	340	2	4	—	—	6	346	51
Juni	129	122	32	19	302	1	3	1	2	7	309	54
Juli	137	130	28	26	321	1	1	3	—	5	326	57
Augusti	111	118	27	15	271	3	3	1	—	7	278	43
September	148	125	23	41	337	3	2	2	—	7	344	66
Oktober	106	100	38	25	269	2	3	2	2	9	278	67
November	97	102	20	27	246	5	4	1	1	11	257	49
December	112	117	24	22	275	4	1	—	—	5	280	46
Hela året	1,458	1,454	323	303	3,538	32	23	13	7	75	3,613	646

Tab. 7. Översikt av födda i Göteborg år 1926, med fördelning på församlingar.

	Levande födda					Dödfödda					Summa födda	Därav utom äkten- skapet
	inom		utom		Till- sammans	inom		utom		Till- sammans		
	äktenskapet					äktenskapet						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrko	75	66	31	35	207	3	1	1	—	5	212	67
Vasa	129	149	37	41	356	3	3	—	1	7	363	79
Christine	85	87	26	20	218	1	3	1	—	5	223	47
Haga	47	74	24	18	163	2	—	—	—	2	165	42
Annedal	99	108	22	22	251	2	1	3	2	8	259	49
Masthugget	64	58	22	22	166	—	1	—	—	1	167	44
Oskar Fredrik	150	121	29	40	340	2	4	1	1	8	348	71
Karl Johan	231	200	34	27	492	5	1	3	—	9	501	64
Gamlestaden	260	241	25	18	544	4	5	—	2	11	555	45
Lundby	156	158	31	20	365	3	4	3	—	10	375	54
Garnison	6	6	2	1	15	—	—	—	—	—	15	3
Tyska	5	3	1	—	9	—	—	—	—	—	9	1
Örgryte	151	183	39	39	412	7	—	1	1	9	421	80
Summa	1,458	1,454	323	303	3,538	32	23	13	7	75	3,613	646

Tab. 8. Befolkningens rörlighet i varje av Göteborgs stads församlingar år 1926.

	Folkmängd 31/12 1925	Ingående äktenskap	Lev. födda		Döda	Överskott av		Folkmängd 31/12 1926
			alla	därav utom äkten- skapet		levande födda + och döda	inflyttade + och utflyttade	
Domkyrko	14,948	48	207	66	188	+ 19	— 55	14,912
Vasa	32,553	237	356	78	386	— 30	— 512	32,011
Christine	12,368	126	218	46	118	+ 100	— 360	12,108
Haga	12,578	100	163	42	163	+ — 0	— 446	12,132
Annedal	17,442	154	251	44	183	+ 68	— 405	17,105
Masthugget.....	12,152	105	166	44	116	+ 50	— 467	11,735
Oskar Fredrik	25,504	203	340	69	250	+ 90	— 451	25,143
Karl Johan	30,012	169	492	61	277	+ 215	+ 1,097	31,324
Gamlestaden	27,775	172	544	43	213	+ 331	+ 926	29,032
Lundby	21,096	138	365	51	155	+ 210	— 240	21,066
Garnison	855	—	15	3	6	+ 9	— 28	836
Tyska	800	5	9	1	6	+ 3	— 43	760
Örgryte	22,920	166	412	78	194	+ 218	— 106	23,032
Summa	231,003	1,623	3,538	626	2,255	+ 1,283	— 1,090	231,196

Tab. 9. Dödligheten inom Göteborg år 1926 för olika församlingar bland mantalsskrivna befolkningen.

Församling	Antal innevånare	Antal döda	Döda pr mille
Domkyrko	14,258	161	11,3
Vasa	30,834	250	8,1
Christine och Tyska*)	11,660	111	9,5
Haga	12,158	138	11,4
Annedal	16,827	158	9,4
Masthugget	11,870	98	8,3
Oskar Fredrik	25,159	202	8,0
Karl Johan	30,294	253	8,4
Gamlestaden	27,771	193	7,0
Lundby	21,154	141	6,7
Örgryte.....	22,981	175	7,6
Garnison {De döda fördelade på de försam- lingar inom vilka de mantalsskrivits}	—	—	—
Arbets-, försörjningsinrättningar o. d.....	1,761	197	111,9
Summa	226,727	2,077	9,2

*) Antal innevånare i Tyska församlingen äro fördelade på de församlingar, inom vilka de mantalsskrivits.

Tab. 10. Dödsfall och dödlighet för månad bland kyrkoskrivna i Göteborg åren 1922—1926.

	År	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
Döda inom staden på 1,000 innevånare för år räknat	{ 1922	9,2	13,9	11,0	8,3	10,3	7,0	6,1	8,2	6,3	6,3	9,7	8,5
	{ 1923	9,6	10,1	10,1	9,7	11,8	9,4	9,0	10,7	7,6	8,9	8,6	10,9
	{ 1924	9,9	11,3	12,9	11,0	9,7	8,6	9,8	10,1	7,3	8,4	8,2	10,0
	{ 1925	9,0	10,5	11,1	17,5	9,7	9,7	11,4	6,6	9,8	7,6	6,9	10,4
	{ 1926	9,5	9,1	13,6	7,9	9,8	9,9	7,1	7,1	8,6	8,4	7,5	11,8
Medeltal 1922—1926	9,7	11,0	11,7	10,9	10,3	8,9	8,7	8,5	7,9	7,9	8,2	8,2	10,3
Alla döda (här kyrkoskrivna jämte här i akut sjukdom döda främlingar)	{ 1922	210	318	250	189	234	159	140	199	143	142	222	193
	{ 1923	183	191	191	186	224	178	171	203	144	170	165	208
	{ 1924	214	217	247	211	185	164	187	193	139	161	156	191
	{ 1925	174	203	214	336	187	187	187	220	127	188	146	132
	{ 1926	182	175	261	153	196	198	137	137	137	162	140	228

Tab. 11. Sammandrag över de smittsamma sjukdomarna i Göteborg år 1926.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Summa
Difteri	11	15	8	6	4	3	4	—	9	8	13	53	134
Skarlakansfeber	16	14	18	12	15	4	4	14	32	68	64	44	305
Nervfeber	1	1	—	6	3	1	1	1	—	—	1	—	15
Paratyfus	—	1	1	—	1	2	94	22	2	3	2	—	128
Epidemisk hjärnhinneinflammation	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Barnförslämning	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Sömnsjuka	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2
Spetälska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Barnsängsfeber	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2
Summa	32	32	28	24	24	10	103	37	43	81	81	97	592

Tab. 12. Översikt av smittsamma sjukdomar i Göteborg åren 1917—1926.

	1917		1918		1919		1920		1921		1922		1923		1924		1925		1926	
	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde	Insjuknade	Döde
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	711	23	4	—	323	—	990	35	81	3	471	5	736	12	557	27	19	1	4	—
Skarlakansfeber	337	6	178	9	224	2	930	4	1,001	3	183	—	117	1	144	—	118	—	305	2
Paratyfus	22	—	25	—	12	—	12	—	34	1	44	1	11	—	17	1	381	9	128	3
Tarmtyfus	42	6	563	66	1,228	135	101	15	78	15	104	17	28	7	94	17	32	6	15	1
Rödsot	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	1	—	2	1	1	—	—	—
Påssjuka	33	—	6	—	44	—	155	—	144	—	26	—	22	—	161	—	286	—	40	—
Influensa	948	3	14,982	803	5,992	241	1,458	11	2,300	51	5,802	62	1,568	3	2,180	29	3,442	112	1,431	33
Kikhosta	459	30	434	25	523	21	79	5	234	7	910	35	460	14	526	12	288	25	249	9
Difteri	1,264	61	1,754	75	1,143	45	787	25	484	23	195	10	183	9	157	7	158	7	134	3
Akut barnförslämning	1	—	—	—	27	5	1	—	15	3	9	3	1	1	4	2	25	4	3	1
Epid. hjärnhinneinflammation	2	2	2	2	2	2	2	2	6	2	5	1	4	3	9	6	5	5	2	2
Beri-beri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malaria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spetälska	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mjältbrand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sömnsjuka	—	—	—	—	1	—	21	8	15	4	13	5	17	7	14	1	5	4	2	1

Tab. 13. Jämförande översikt av antalet dödsfall i folksjukdomarna samt några andra sjukdomar i Göteborg åren 1917—1926.

	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	Medeltal för de 10 åren
Smittkoppor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	23	—	—	35	3	5	12	27	1	—	10,6
Skarlakansfeber	6	9	2	4	3	—	1	—	—	2	2,7
Fläcktyfus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tarmtyfus	6	66	185	15	15	17	7	—	6	1	26,8
Rödrot	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	0,3
Epidemisk influensa	3	803	241	11	51	62	3	29	112	38	134,8
Epidemisk hjärnfeber	2	2	2	2	2	1	3	6	5	2	2,7
Kikhosta	30	25	21	5	7	35	14	12	25	9	18,3
Difteri	61	75	45	25	23	10	9	7	7	3	26,5
Varfeber	14	24	17	22	25	13	30	28	37	26	23,6
Barnsängsfeber	7	3	—	6	4	4	4	3	—	2	3,3
Lungsot	432	379	364	302	262	351	345	314	302	254	330,5
Luftörsinflammation, akut och kronisk	52	52	60	55	66	60	40	40	36	24	48,5
Lunginflammation	130	232	126	74	92	104	80	95	55	80	106,8
Inflammation i mage och tarmar, akut och kronisk	54	39	33	56	55	24	30	27	18	22	35,8

Tab. 14. Gångse sjukdomar i Göteborg år 1926, fördelade

	Januari
1 Vattenkoppor. <i>Varicellæ</i>	7
2 Mässling. <i>Morbilli</i>	—
3 Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	5
4 Nervfeber och paratyfus. <i>Typhus abdominalis och paratyphus</i>	—
5 Barnkolera. <i>Cholera nostras et Cholera infantum</i>	—
6 Pässjuka. <i>Parotitis</i>	5
7 Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	183
8 Kikhosta. <i>Pertussis</i>	25
9 Difteri. <i>Diphtheria</i>	3
10 Strypsjuka. <i>Croup</i>	—
11 Rosfeber. <i>Erysipelas</i>	2
12 Varfeber. <i>Pyæmia</i>	—
13 <i>Syphilis</i>	—
14 <i>Úlcus venereum simplex</i>	—
15 Dröppel. <i>Gonorrhoea</i>	1
16 Epidemisk hjärnhinneinflammation. <i>Meningitis cerebrospinalis epidemica</i>	—
17 Barnförämning. <i>Poliomyelitis ant. acuta</i>	—
18 Fyllerigalenskap. <i>Delirium tremens</i>	—
19 Hjärt- och hjärtsäcksinflammation. <i>Endo- et Pericarditis</i>	6
20 Luftstrupskatarr. <i>Laryngitis catarrhalis</i>	18
21 Lungkatarr. <i>Bronchitis</i>	241
22 Lunginflammation. <i>Pneumonia</i>	32
23 Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	7
24 Halsfluss. <i>Angina tonsillaris</i>	119
25 Akut magkatarr. <i>Gastritis acuta</i>	23
26 Akut tarmkatarr. <i>Enteritis acuta</i>	46
27 Gulsot. <i>Icterus catarrhalis</i>	23
28 Blindtarmsinflammation. <i>Typhlitis, Perityphlitis</i>	13
29 Bukhinneinflammation. <i>Peritonitis</i>	—
30 Blåskatarr. <i>Cystitis</i>	18
31 Njurinflammation. <i>Nephritis</i>	12
32 Muskelreumatism. <i>Rheumatismus muscularis</i>	79
33 Ledgångsreumatism. <i>Rheumatismus articularis</i>	23
34 <i>Erythema multiforme</i>	—
35 Knölros. <i>Erythema nodosum</i>	6
36 Nässelutslag. <i>Urticaria</i>	19
37 Bältros. <i>Herpes Zoster</i>	7
38 Förgiftningssjukdom. <i>Intoxicatio</i>	1
39 Annan sjukdom	87
Summa	1,011

på månader enligt uppgift från de 13 distriktsläkarne.

Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	Alla
3	31	28	7	2	1	1	4	4	5	6	99
1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4
1	4	4	5	—	1	5	11	39	37	31	143
—	—	4	1	3	35	13	3	—	—	—	59
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
7	6	3	5	5	1	1	2	2	1	2	40
373	187	133	75	55	19	29	47	55	106	169	1,431
13	18	14	11	4	24	16	39	14	22	49	249
3	—	2	1	—	2	1	3	2	6	14	37
1	1	—	—	—	—	—	3	1	2	5	13
5	5	6	5	2	3	4	3	5	8	8	56
—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	2	2	6	2	—	13
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
1	—	1	—	1	—	2	—	—	—	1	6
3	—	2	3	2	3	—	4	3	8	2	36
20	19	29	7	10	6	12	13	25	27	12	198
287	229	182	138	136	87	107	170	153	215	257	2,202
49	42	35	30	21	6	11	24	12	42	42	346
5	11	11	5	12	4	10	17	7	2	11	102
77	109	117	93	88	72	96	122	143	165	156	1,357
26	29	34	25	21	15	16	28	27	20	28	292
39	37	30	29	48	75	83	68	50	42	42	589
13	14	8	6	5	8	2	11	12	14	9	125
15	13	10	12	18	7	14	12	16	12	15	157
1	2	1	—	—	—	—	3	2	1	1	11
12	7	22	13	17	6	17	14	24	20	15	185
5	8	16	9	6	1	3	13	10	6	8	97
73	76	60	56	54	42	49	77	67	67	65	765
24	27	19	26	25	26	21	18	22	25	14	270
2	2	2	—	1	3	1	—	—	—	1	12
9	6	9	14	13	3	7	7	7	2	8	91
13	11	8	10	10	7	25	21	10	11	9	154
7	6	8	11	5	8	9	16	9	9	10	105
6	—	2	1	1	—	3	3	—	1	—	18
82	94	73	69	81	36	56	59	78	58	73	846
1,178	996	873	670	646	502	617	817	805	937	1,065	10,117

Tab. 15. Dödsorsakerna år 1926 bland i Göteborg kyrkoskrivna

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
I. Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda.										
3. Missbildning. <i>Monstrum</i>	6	4	1	1	—	—	—	—	—	—
4. Medfödd svaghet. Bristande lungutvidgning. <i>Debilitas congenita. Atelectasis pulmonum</i>	20	15	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Andra sjukdomar hos nyfödda. <i>Alii morbi neonatorum</i>	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	28	23	1	1	—	—	—	—	—	—
II. Ålderdomssjukdomar.										
6. Ålderdomsavtyning. <i>Marasmus senilis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Havandeskaps- och förlossningssjukdomar.										
7. Missfall. Svår barnsbörd. <i>Abortus. Partus difficilis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Föreliggande moderkaka. <i>Placenta prævia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Förlossningskramp. Konvulsioner. <i>Eclampsia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Barnsängsfeber. <i>Septichæmia puerperalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Andra havandeskaps- och förlossningssjukdomar. <i>Alii morbi e graviditate et partu</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Infektions- och andra parasitära sjukdomar.										
12. Varfeber. <i>Septichæmia. Pyoseptichæmia</i>	2	—	—	1	—	—	1	—	1	—
13. Ros. <i>Erysipelas</i>	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
16. Skarlakansfeber. <i>Scarlatina</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
17. Difteri. <i>Diphtheria</i>	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—
18. Kikhosta. <i>Pertussis</i>	1	1	—	3	1	3	—	—	—	—
19. Influensa. <i>Influenza epidemica</i>	1	3	—	—	3	5	—	—	—	—
21. Nervfeber. <i>Febris typhoides</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Paratyfus. <i>Paratyphus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26. Akut barnförlamning. <i>Poliomyelitis anterior acuta</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Epidemisk hjärnfeber. <i>Meningitis cerebrospinalis epidemica</i>	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
28. Stelkramp. <i>Tetanus</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
29. Tuberkulos. <i>Tuberculosis</i> :										
a) Lungsot. <i>Tuberculosis pulmonum</i>	1	—	3	1	—	2	—	—	1	2
b) Annan tuberkulos. <i>Tuberculosis organorum aliorum</i> ...	2	—	3	4	13	3	1	2	1	3
Transport	7	6	7	9	20	14	4	3	3	5

inom och utom staden avlidna (efter ålder och kön).

Levnadsålder											Summa			Dödsorsakernas benämning
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		över 80 år		okänd ålder	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				
														<i>Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda.</i>
		1									8	5	13	Missbildning.
											20	15	35	Medfödd svaghet Bristande lung- utvidgning.
											2	4	6	Andra sjukdomar hos nyfödda.
		1									30	24	54	
														<i>Ålderdomssjukdomar.</i>
					1	21	34	30	72		51	107	158	Ålderdomsavtyning.
					1	21	34	30	72		51	107	158	
														<i>Havandeskaps- och förloss- ningssjukdomar.</i>
			1									1	1	Missfall. Svår barnsbörd.
	1											1	1	Föreliggande moderkaka.
			1									1	1	Förlossningskramp. Konvulsioner.
			1		1							2	2	Barnsängsfeber.
			1		1							2	2	Andra havandeskaps- och förloss- ningssjukdomar.
	1		4		2							7	7	
														<i>Infektions- och andra parasitära sjukdomar.</i>
1	1	3	6	2	5	2	1				12	14	26	Varfeber.
				1		4	3		1		6	6	12	Ros.
											1	1	2	Skarlakansfeber.
											2	1	3	Difteri.
											2	7	9	Kikhosta.
1		4	2	4	3	4	1		2		17	16	33	Influensa.
			1									1	1	Nervfeber.
		1	1	1							2	1	3	Paratyfus.
1											1		1	Akut barnförlamning.
	1										1	1	2	Epidemisk hjärnfeber.
		1									2		2	Stelkramp.
														Tuberkulos:
7	21	65	83	20	26	8	13		1		105	149	254	a) Lungsot.
4	2	6	10	4	5	1					35	29	64	b) Annan tuberkulos.
14	25	80	103	32	39	19	18		4		186	226	412	

Levnadsålder												Summa			Dödsorsakernas benämning
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		över 80 år		okänd ålder		Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
14	25	80	103	32	39	19	18	—	4	—	—	186	226	412	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Strålsvampsjuka.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Syfilis:
—	—	2	—	8	1	3	2	—	—	—	—	13	3	16	a) Ärvd syfilis.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	b) Förvärvad syfilis.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Sömnssjuka.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Feber.
14	25	82	104	40	40	22	20	—	4	—	—	201	231	432	
—	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	6	1	7	<i>Blodbildande organens och blodets sjukdomar.</i>
—	—	1	1	2	2	—	3	—	—	—	—	3	6	9	Leukemi.
—	—	1	—	—	3	1	—	—	1	—	—	2	5	7	Perniciös anemi.
—	—	3	1	4	5	2	3	—	1	—	—	11	12	23	Andra blodsjukdomar.
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	<i>Ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar.</i>
—	1	—	2	2	2	6	13	—	1	—	—	8	19	27	Gikt.
—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—	1	5	6	Sockersjuka.
—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	Basedows sjukdom.
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Addisons sjukdom.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Myxödem.
—	1	—	6	5	6	6	13	—	1	—	—	11	28	39	
—	—	—	1	11	6	33	39	4	13	—	—	49	59	108	<i>Nervsystemets- och sinnesorga- nens sjukdomar.</i>
—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	3	6	Hjärnblödning. Hjärnuppmjukning*
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Hjärböld.
—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	2	5	Fallandesot.
—	—	—	—	3	7	5	8	—	1	—	—	8	18	26	Öroninflammation.
—	—	4	1	15	13	38	49	4	14	—	—	64	82	146	Andra nervsystemets sjukdomar.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	<i>Sinnessjukdomar.</i>
—	—	2	—	5	1	—	1	—	—	—	—	7	2	9	Slöhet med förlamning.
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Andra sinnessjukdomar.
—	1	2	—	5	1	—	1	—	—	—	—	7	3	10	

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
X. Cirkulationsorganens sjukdomar.										
60. Hjärtäcksinflammation. <i>Pericarditis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61. Akut hjärthinneinflammation. <i>Thromboendocarditis acuta</i> ...	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1
62. Kronisk hjärtsjukdom. <i>Vitium organicum cordis. Myocarditis chronica. Cardiosclerosis Endocarditis chronica</i>	—	—	1	—	—	—	1	1	1	5
63. Kronisk blodkärlssjukdom. <i>Arteriosclerosis. Aneurysma</i> ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
64. Blodpropp. <i>Thrombosis. Embolia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65. Andra cirkulationsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum circulationis morbi</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	—	—	1	—	—	—	3	2	1	6
XI. Andningsorganens sjukdomar.										
66. Lungsäcksinflammation. <i>Pleuritis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67. Akut lufttrörsinflammation. <i>Bronchitis acuta</i>	5	4	1	—	2	2	—	1	—	—
68. Kronisk lufttrörsinflammation. <i>Bronchitis chronica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69. Akut lunginflammation. <i>Pneumonia acuta</i>	1	1	1	—	5	4	2	—	1	—
70. Lungbrand. <i>Gangræna pulmonum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
71. Andra andningsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum respirationis morbi</i>	9	5	2	1	1	2	1	—	—	—
Summa	15	10	4	1	8	8	3	1	1	—
XII. Matsmältningsorganens sjukdomar.										
72. Akut mag- och tarminflammation. <i>Gastroenteritis acuta</i> ...	4	3	—	—	3	1	1	1	—	—
73. Kronisk mag- och tarminflammation. <i>Gastroenteritis chronica</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
74. Mag- och tarmsår. <i>Ulcus ventriculi et duodeni</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75. Tarmhinder. <i>Ileus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76. Tarmbräck. <i>Hernia intestinalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77. Blindtarmsinflammation. <i>Appendicitis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78. Kronisk leverinflammation. <i>Hepatitis interstitialis chronica. Cirrhosis hepatis</i>	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
79. Gallsten. <i>Cholelithiasis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80. Andra matsmältningsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum digestionis morbi</i>	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	7	5	—	—	3	1	1	1	1	—
XIII. Urinorganens sjukdomar.										
81. Akut njursjukdom. <i>Nephritis acuta</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
82. Kronisk njursjukdom. <i>Nephritis chronica</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
83. Inflammation i urinvägarna. <i>Cystopyelonephritis</i>	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—
85. Andra urinorganens sjukdomar. <i>Alii organorum uropoëticorum morbi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	1	1	—	—	—	1	2	—	1

Levnadsålder												Summa			Dödsorsakernas benämning
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		över 80 år		okänd ålder		Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.				
1	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	2	2	4	<i>Cirkulationsorganens sjukdomar.</i>
—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	4	5	Hjärtäcksinflammation. Akut hjärthinneinflammation.
3	1	7	8	13	22	40	62	4	10	—	—	69	110	179	Kronisk hjärtsjukdom.
—	—	—	1	3	3	80	79	24	59	—	—	107	141	248	Kronisk blodkärlssjukdom.
—	—	—	—	5	4	3	10	—	2	—	—	8	17	25	Blodpropp.
—	—	—	—	—	1	2	7	—	—	—	—	3	8	11	Andra cirkulationsorganens sjukdomar.
4	1	7	9	22	31	125	161	28	71	—	—	190	282	472	<i>Andningsorganens sjukdomar.</i>
—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	2	Lungsäcksinflammation.
—	—	—	1	—	—	2	2	3	—	—	—	13	10	23	Akut luftrörsinflammation.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	Kronisk luftrörsinflammation.
—	—	3	4	9	10	7	22	5	5	—	—	34	46	80	Akut lunginflammation.
—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	4	Lungbrand.
—	—	2	2	3	5	3	12	—	5	—	—	21	32	53	Andra andningsorganens sjukdomar.
—	—	5	7	12	15	13	40	9	11	—	—	70	93	163	<i>Matsmältningsorganens sjukdomar.</i>
—	1	—	1	—	1	1	1	1	—	—	—	10	9	19	Akut mag- och tarminflammation.
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	3	Kronisk mag- o. tarminflammation.
—	—	2	—	7	5	3	4	—	—	—	—	12	9	21	Mag- och tarmsår.
—	—	2	—	—	—	3	2	—	—	—	—	5	2	7	Tarmhinder.
—	—	—	—	—	—	1	—	4	2	—	—	5	2	7	Tarmbräck.
1	—	4	3	2	2	5	1	1	1	—	—	13	7	20	Blindtarmsinflammation.
—	—	—	—	1	—	4	2	—	—	—	—	7	2	9	Kronisk leverinflammation.
—	—	1	1	—	—	2	7	—	—	—	—	3	8	11	Gallsten.
1	—	—	2	2	4	3	4	—	1	—	—	8	12	20	Andra matsmältningsorganens sjukdomar.
2	1	9	7	12	13	22	21	6	5	—	—	63	54	117	<i>Urinorganens sjukdomar.</i>
—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3	4	Akut njursjukdom.
—	2	6	5	15	8	10	11	5	2	—	—	36	30	66	Kronisk njursjukdom.
—	—	—	—	2	—	3	3	—	1	—	—	7	5	12	Inflammation i urinvägarna.
—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2	Andra urinorganens sjukdomar.
—	2	6	5	17	11	14	15	5	3	—	—	44	40	84	

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
XIV. Könsorganens sjukdomar.										
86. Blåskörtelförstoring. <i>Hypertrophia prostatae</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87. Äggstocks- och äggledareinflammation. <i>Salpingo-oophoritis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88. Andra könsorganens sjukdomar. <i>Alii organorum generationis morbi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XV. Ledgångarnes och bensystemets sjukdomar.										
89. Akut ledgångsreumatism. <i>Polyarthritis rheumatica acuta</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90. Beninflammation. Ledinflammation. <i>Osteomyelitis. Arthritis purulenta</i>	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
91. Engelska sjukan. <i>Rachitis</i>	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—
Summa	2	1	1	—	—	1	—	1	—	1
XVII. Svulster.										
95. Kräfta. <i>Carcinoma</i> :										
a) Magkräfta. <i>Carcinoma ventriculi</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Tarmkräfta. <i>Carcinoma intestini</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Bröstkörtelkräfta. <i>Carcinoma mammae</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Livmoderkräfta. <i>Carcinoma uteri</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Kräfta i andra organ. <i>Carcinoma organorum aliorum</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96. Sarkom. <i>Sarcoma</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
97. Svulster av andra slag. <i>Tumores alii</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1
XVIII. Våldsam död.										
98. Olyckshändelse. <i>Casus mortiferi</i> :										
1. Drunkning. <i>Submersio</i>	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
3. Förbränning. <i>Combustio</i>	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—
8. Kross- o. brottskador. <i>Contusio. Laceratio. Fractura</i> :										
b) 1. Järnvägsskada	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
2. Automobilskada	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
c) Maskinskada	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
d) Fall.....	—	—	—	—	2	—	2	—	1	—
e) Andra kross- och brottskador	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Stick-, skär-, hugg- och skottsår. <i>Vulnus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Transport	—	—	—	—	5	3	5	—	4	—

Levnadsålder											Summa			Dödsorsakernas benämning
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		över 80 år		okänd ålder	Man- kön	Kvinn- kön	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				
—	—	—	—	—	—	7	—	3	—	—	10	—	10	<i>Könsorganens sjukdomar.</i>
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Blåskörtelförstoring.
—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	3	3	Äggstocks- o. äggledareinflamma- tion.
—	1	—	—	—	1	7	2	3	—	—	10	4	14	Andra könsorganens sjukdomar.
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	<i>Ledgångarnes och bensystemets sjukdomar.</i>
—	—	—	—	—	1	2	—	1	—	—	1	5	6	Akut ledgångsreumatism.
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	2	5	Beninflammation. Ledinflammation. Engelska sjukan.
—	—	—	—	1	2	1	1	—	—	—	5	7	12	
—	—	2	1	20	12	31	38	5	5	—	58	56	114	<i>Svulster.</i>
—	—	1	—	5	9	8	6	3	1	—	17	16	33	Kräfta:
—	—	—	—	—	16	—	5	—	—	—	—	21	21	a) Magkräfta.
—	—	—	2	—	9	—	9	—	1	—	—	21	21	b) Tarmkräfta.
—	—	1	1	8	11	30	30	5	3	—	44	45	89	c) Bröstörtelkräfta.
1	—	1	4	—	3	1	6	—	—	—	3	14	17	d) Livmoderkräfta.
—	—	2	4	4	6	7	7	—	—	—	14	18	32	e) Kräfta i andra organ.
1	—	7	12	37	66	77	101	13	10	—	136	191	327	Sarkom.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Svulster av andra slag.
2	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	9	—	9	<i>Våldsam död.</i>
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	6	Olyckshändelse:
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Drunkning.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Förbränning.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Kross- och brottskador:
—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	4	1	5	Järnvägsskada.
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	Automobilskada.
—	—	2	—	4	1	3	4	1	—	—	15	5	20	Maskinskada.
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Fall.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Andra kross- och brottskador.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Stick-, skär-, hugg- och skottsår.
2	—	8	—	5	1	6	5	2	—	—	37	9	46	

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsakernas benämning	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Transport	—	—	—	—	5	3	5	—	4	—
10. Akut förgiftning. <i>Intoxicatio acuta</i> :										
e) Frätande ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Andra ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Andra olyckshändelser.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99. Själv mord. <i>Suicidium</i> :										
Hängning.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dränkning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skottsår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skurit halsen av sig	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förtärande av frätande ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förtärande av narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100. Mord. Dråp. <i>Homicidium</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	—	—	—	5	3	5	—	4	—
Summa	63	48	14	14	40	30	17	12	11	15
	111		28		70		29		26	

Levnadsålder											Summa			Dödsorsakernas benämning	
15—20 år		20—40 år		40—60 år		60—80 år		över 80 år		okänd ålder	Man- kön	Kvinn- kön	Båda		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.					kv.
2	—	8	—	5	1	6	5	2	—	—	—	37	9		46
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Akut förgiftning:
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	Frätande ämnen.
—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	Narkotiska ämnen.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	Andra ämnen.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Andra olyckshändelser.
—	—	3	—	1	—	3	—	—	—	—	—	7	—	7	Själv mord:
1	—	1	1	1	—	2	—	—	—	—	—	5	1	6	Hängning.
—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	4	Dränkning.
—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	Skottsår.
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	Skurit halsen av sig.
1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2	Förtärande av frätande ämnen.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	Förtärande av narkotiska ämnen.
4	—	18	4	11	1	13	5	3	—	—	—	64	13	77	Mord. Dråp.
25	33	144	160	181	208	361	466	101	192			957	1178	2135	
58	304	389	827	293								2135			

Tab. 16. Dödsorsakerna år 1926 bland i Göteborg kyrkoskrivna inom och

Dödsorsaker	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli		
	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a
Bildningsfel och sjukdomar hos nyfödda	5	3	8	2	1	3	2	4	6	2	3	5	2	4	6	2	3	5	2	2	4
Ålderdomssjukdomar	4	5	9	3	7	10	9	20	29	4	11	15	2	11	13	7	6	13	4	9	13
Havandeskaps- o. förlossningssjukdomar	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	2
Infektions- o. andra parasitära sjukdomar	17	10	27	17	17	34	23	43	71	13	20	33	15	26	41	24	30	54	20	15	35
Blodbildande organens och blodets sjukdomar	2	1	3	1	1	2	—	—	—	1	1	2	—	2	2	1	2	3	3	1	4
Ämnesomsättnings- m. fl. sjukdomar ...	1	3	4	1	1	2	3	5	8	—	3	3	2	3	5	—	1	1	—	1	1
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	2	9	11	5	6	11	5	7	12	4	4	8	8	3	11	6	7	13	4	5	9
Sinnessjukdomar	—	—	—	2	—	2	—	1	1	2	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Cirkulationsorganens sjukdomar	18	29	47	17	27	44	16	33	49	15	23	38	11	26	37	18	13	31	10	13	23
Andningsorganens sjukdomar	13	13	26	8	12	20	8	8	16	9	9	18	7	8	15	8	6	14	2	2	4
Matsmältningsorganens sjukdomar	4	4	8	5	4	9	5	2	7	4	—	4	8	4	12	4	6	10	5	5	10
Urinorganens sjukdomar	3	2	5	6	3	9	8	4	12	3	3	6	7	5	12	1	8	9	2	4	6
Könsorganens sjukdomar	—	—	—	1	1	2	—	1	1	—	—	—	2	1	3	1	—	1	1	—	1
Ledgångarnes och bensystemets sjukdomar	3	—	3	—	1	1	—	1	1	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	—
Svulster.....	8	18	26	9	13	22	14	22	36	9	9	18	12	17	29	10	22	32	9	10	19
Våldsam död: olyckshändelse	1	—	1	1	1	2	5	1	6	—	—	—	1	1	2	8	2	10	6	—	6
själv mord	2	1	3	2	—	2	5	—	5	1	—	1	3	—	3	2	—	2	—	—	—
dråp	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	83	99	182	80	95	175	108	153	261	67	86	153	82	114	196	92	106	198	68	69	137

Tab. 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1922—1926.

Olägenhetens natur	Antal behandlade lägenheter										Resultatet av bostadsinspektionens verksamhet 1926							
	Nyttikomma					Kvar från 1925					Missförhållandena			Älgårder			Arendet	
	Summa behandl. lägenheter 1926					Summa behandl. lägenheter 1925					avhjälppta			vidtagna företrädesvis av			avfört	
	1922	1923	1924	1925	1926	1922	1923	1924	1925	1926	avhjälppta	därlvis avhjälppta	aj avhjälppta	husägaren	hyresgästen	inga	definitivt	tillsvidare
Fukt, alla slag	42	26	47	47	52	13	65	48	14	8	44	12	9	48	9	8		
Otillräcklig isolering eller bristfällig bostadsbeskaffning	25	14	36	29	48	13	61	39	14	8	41	11	9	45	8			
Bristande skötsel	11	12	10	17	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nybyggnadsfukt	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hussvamp	5	—	—	1	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bristande dager	23	13	4	34	17	2	19	6	5	8	8	3	8	8	9	2	—	—
Bristfälliga eldstäder och rökkanaler	39	54	43	36	40	5	45	39	2	4	40	1	4	41	1	3	—	—
Otillräcklig leverans av centralvärme	2	2	—	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bristfälliga ventilationsanordningar	109	170	160	168	206	23	229	186	1	42	187	—	42	187	2	40	—	—
Bristfälliga avloppsledningar	84	125	158	95	94	8	102	89	2	2	53	1	11	91	—	11	—	—
Bristfälliga gas- och vatteledningar	39	10	56	19	51	5	56	54	—	—	—	—	2	54	—	2	—	—
Bristfälliga eller otillräckliga avträden	11	1	10	4	6	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	1	—	—
Arsenikförorekomst	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bofällighet	17	17	9	80	21	—	22	22	—	—	22	—	—	—	—	22	—	—
Bristande underhåll	415	255	266	232	207	52	259	229	4	26	280	4	25	233	—	26	—	—
Ohyra och rättor	6	8	58	26	13	—	13	11	2	—	7	6	—	13	—	—	—	—
Osmygghet	21	42	50	33	50	2	52	41	9	2	27	23	2	45	5	2	—	—
Smittotara	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stank och osund luft inom lägenheten	2	5	4	6	7	—	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Överbefolkning	6	3	11	9	8	2	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Olägenheter från omgivningen	67	50	44	86	64	2	66	51	12	3	37	26	3	63	1	2	—	—
Kyla	4	—	—	1	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hetta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Buller	21	22	13	21	19	—	19	11	7	1	11	7	1	17	—	2	—	—
Os och inrykning	7	11	14	24	10	—	10	8	2	—	9	1	1	10	—	—	—	—
Stank och osund luft	35	17	16	32	34	1	35	32	2	1	17	17	1	35	—	—	—	—
Olagligt använda utrymen	25	45	60	61	52	1	58	18	8	27	16	10	27	19	26	8	—	—
Olagliga portvaktstrum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bostad i källare och å vind	11	12	25	48	33	1	34	6	4	24	8	2	24	8	—	8	20	6
Mörka utrymmen	—	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra olagliga utrymmen	14	17	28	13	13	—	13	7	3	3	6	4	3	7	4	2	—	—
Andra slag av missförhållanden	72	25	30	31	63	1	64	36	21	5	56	7	1	59	—	5	—	—
Förfrågningar	25	73	23	44	47	—	47	47	—	—	—	—	—	47	—	—	—	—
Klagomålet obefogat	39	28	34	33	22	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—
Summa	1044	952	1067	1055	1021	117	1138	848	81	380	103	136	974	58	111			

... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

6000172008

Göteborgs universitetsbibliotek

